

OSMO REDNO ZASEDANJE LJUDSKE SKUPŠČINE FLR JUGOSLAVIJE

Govor tovariša Moše Pijada o balkanski federaciji

Tovariši ljudski poslanci!

Hočem takoj brez nadaljnega pojasnjevanja izjaviti, da bom glasoval za predloženi proračun, ker v celoti soglašam z vsjo notranjo in zunanjo politiko zvezne vlade.

Stvar, o kateri bi rad govoril na tej razpravi, spada v področje zunanje politike. To je vprašanje balkanske federacije. Res je, da to vprašanje danes sploh ni pereče. To vprašanje ni v delovnem programu nobene balkanske vlade, za večino teh vlad, ki spreminjajo svoje države v sovjetske gubernije, pa je to vprašanje naravnost strašilo s svojo »problematičnostjo«. Spomniti se je treba le, kako je moskovska »Pravda« grobo osvrknila pokojnega Georgija Dimitrova zaradi njegove izjave o federaciji balkanskih in podonavskih držav. Opomin, izrečen Dimitrovu, po katerem se je moral dvakrat javno ponižati z vsiljeno samokritiko, je veljal tudi za druge, ki bi jim prišlo na um igrati se s podobnimi federativnimi idejami. Smisla te prepovedi ideje o federaciji, ko razglašujejo sleherno federacijo, konfederacijo in celo carinsko zvezo za »problematično in izumetničeno« stvar, ni težko uganiti. Smisel je enostavno v tem, da bi se preprečilo grupiranje malih socialističnih držav ter onemogočilo, da bi skupno skrbele za svojo neodvisnost in suverenost, tako da bi ostala vsaka zase, izolirana druga od druge, brez medsebojne opore in da bi vsaka zase izročila svojo suverenost in svojo neodvisnost v roke sovjetske vlade, pod njen protektorat. Vendar pa v resnici ne mislim govoriti o balkanski federaciji, temveč samo o jugoslovansko-bolgarski, torej o federaciji Južnih Slovanov. Temu sem dal naslov balkanske federacije zaradi tega, ker bi jugoslovanska federacija, če bi se ustanovila, očitno in nujno načela prej ali slej tudi vprašanje splošne balkanske federacije, pa tudi zaradi tega, ker delajo danes tisti, ki govorijo o federaciji med Bolgarijo in Jugoslavijo, to največ pod naslovom balkanske federacije, in povezujejo to vprašanje z vprašanjem balkanske federacije, s čimer kažejo, da vsaj slutijo, da bi federacija Južnih Slovanov na Balkanu dovela nujno danes ali jutri do razširite federacije ali konfederacije tudi na druge balkanske narode. En razlog za to pa je tudi v tem, da imajo tudi vsi veliki trgovci interesnih sfer v tem delu sveta vsak svojo idejo o balkanski federaciji, prikriveno njihovim interesom. Zato se ne pustimo prevarati, če danes v Moskvi nastopajo proti balkanski federaciji. To ne pomeni, da tudi oni tam nimajo svoje lastne koncepcije o balkanski federaciji, ki bi ustrezala njihovim koristim, kot so tudi v Angliji ljudje, ki so imeli svojo koncepcijo balkanske federacije prav tedaj, ko so januarja 1945 preprečili ustanovitev jugoslovansko-bolgarske federacije.

V resnici ni danes niti ta ožja jugoslovansko-bolgarska federacija aktualna. Vendar je nekaj, kar zahteva, da se tudi tukaj danes ukvarjamo s tem vprašanjem. Res je, da pozna naša javnost dovolj dejstvo o tem vprašanju. Toda zadnji čas so izkoristili dve sramotni sodni burki, eno v Budimpešti, drugo pa v Sofiji, za tako nesramno potvarjanje dejstev v zvezi s tem vprašanjem, da je koristno, če si pogledamo to vprašanje nekoliko iz zornega kotla. Na podlagi dokumentov, da bi zamahili umazana usta vseh obrekovalcev ter vsemu svetu dokazali, kako sovražne pobude proti neodvisnosti balkanskih narodov se skrivajo za tem poizkusom, da bi kompromitirali tudi samo idejo jugoslovansko-bolgarske federacije. To je bila ena glavnih nalog budimpeštanskega, zlasti pa še sofijskega procesa.

V tedniku »Novoje vremja« št. 40 z dne 28. septembra je zapisano v nekem članku, posvečenem razkrinkavanju »balkanskega načrta ameriškega imperializma«, tole:

»Kakor je izpovedal Raik na sodni razpravi, mu je krvnik Ranković govoril o načrtih za ustanovitev balkanske federacije pod vodstvom Jugoslavije...»

To je isti načrt, ki so ga med vojno delali poljski avanturisti. Kot so se tedaj Poljaki tako se sedaj jugoslovanski fašisti pehajo, da bi postali voditelji podonavske ali balkanske federacije.

V istem listu v številki 44 z dne 20. oktobra je rečeno:

»Lisline o tajnih razgovorih, ki jih je imel februarja 1945. leta v Švici Allan Dulles kot posebni pooblaščenec ameriške vlade s hitlerjevskim predstavnikom knezom Hohenlochejem, kažejo neposredni pravilni toviševski načrta za ustanovitev protisovjetske balkanske federacije, ki je bil razkrinkan na budimpeštanskem procesu.«

Ker je moral budimpeštanski proces rešiti vprašanje za zadušitev odpora proti ruskemu gospostvu na Madžarskem, so prepustili podrobno obravnavanje vprašanja o balkanski federaciji sofijski repriži budimpeštanske premiere, ki je hkrati dala tudi generalno linijo za vse bodoče podobne procese, ki so postali nujni za zatiranje vedno hujšega odpora v vseh socialističnih državah, ne izvemši Sovjetsko zvezo, proti politiki, ki se danes izvaja pod firmo Informbiroja.

Kaj pravi obtožnica proti Trajču Kostovu o tej zadevi? Navajam obtožnico:

»Obtoženi Kostov je upostavljal z vednostjo in soglasjem angleške obveščevalne službe tajne, nedovoljene odnose z jugoslovanskimi voditelji: konec 1944 s Kardeljem, v začetku 1945 z Djilasom in 1946/47 z Rankovićem in Titom, s katerimi se je sporazumel o skupnem delu, da bi Bolgariji odvzeli njeno nacionalno suverenost, ozemelsko neodakljivost in neodvisnost z njeno priključitvijo k Jugoslaviji, predvsem o odcepitvi Pirinskega kraja v korist jugoslovanske Makedonije.

Razen tega se je obtoženi Kostov tajno sporazumel z vladajočo fašistično Titovo kliko, da bi se spremenila smer zunanje politike Bolgarije, da bi se ločila od ZSSR in držav ljudske demokracije in da bi se spremenila v kolonijo ameriškega in angleškega imperializma.

Obtožnica nadalje podrobno razlenguje to obrekovanje ter navaja policijska priznanja Kostova in drugih obtožencev. Navedel bom samo najvažnejše. Obtožnica pravi:

»Konec novembra 1944 se je ustavljal na poti od Beograda za Skoplje v Sofiji Edvard Kardelj. Javil se je pri Kostovu in imel z njim dveurni razgovor v poslopiju Centralnega komiteja Bolgarske komunistične partije. Ko je izročil Kostovu Titove pozdrave, je Kardelj izjavil, da ima podatke za Kostova kot človeka, s katerim je mogoče upostaviti odkrite zaupne odnose, izhajajoče pri tem od skupnih nacionalnih koristi obeh držav.

Obtožnica nato navaja tole iz policijske izpovedi Kostova:

»Kardelj mi je zaupno sporočil, da so med vojno Angleži in Američani oskrbovali jugoslovanske partizane z orožjem in municijo s pogojem, da bo po končani vojni držal Tito Jugoslavijo stran od ZSSR in da ne bo dovolil ZSSR upostaviti njenega vpliva ne samo v Jugoslaviji, temveč tudi na Balkanu.

Dovolite mi tukaj, da mimogrede pripomnim, da hočejo s tem obrekovanjem našega prejemanja pomoči v orožju od zapadnih zaveznikov, majhne, toda vendar neke pomoči, prikriti dejstvo, da so bile naše prošnje sovjetskemu vrhovnemu poveljstvu leta 1942 in 1943, naj bi nam vsaj minimalno pomagali z orožjem, municijo, zdravili, obleko in obutvijo za našo vojsko, neslišane in da so nam dajali namesto pomoči le nasvete, naj se oskrbujemo pri sovražniku, kar smo delali vsekar tudi brez njihovega nasveta.

Sedaj nas hočejo umazati, da smo prejeli nekaj orožja od Angležev in Američanov. Koliko pa so ga prejeli Rusi?

V policijskem zaslišanju Kostova se nadaljuje:

»Američani in Angleži so se — po besedah Kardelja — trdno odločili, da ne bodo v nobenem primeru dovolili, da bi se odcepilo od bloka zapadnih sil tudi tiste države, ki jih lahko osvobodi Sovjetska armada. Na tem temelju je bil dosežen med Titom na eni strani ter Angleži in Američani na drugi strani še med vojno določen sporazum. V izpolnjevanju tega sporazuma — je nadaljeval Kardelj — in ker se je prepirala, da ustreza ta sporazum nacionalnim koristim Jugoslavije tako, kot to razume jugoslovanska vlada, misli ta vlada, da sedaj, ko je vojne konec, ni treba dokončno povezati Jugoslavije z ZSSR (kaj le razumejo pisci obtožnice s to »dokončno povezavo«? M. P.), temveč da mora voditi samostojno politiko, podpirati in vzdrževati stike z zapadnimi državami.

Nato pravi obtožnica:

»Pri zaslišanju je Kostov, govoreč o Titovem načrtu, ki mu ga je sporočil Kardelj, izjavil:

»Kardelj je dejal, da je imela jugoslovanska vlada namen zaprositi ZSSR, naj sovjetska vojska zapusti Jugoslavijo, brž ko bodo končane vojaške operacije na jugoslovanskem ozemlju. Vendar to ni bilo dovolj, mi je dejal Kardelj, sovjetska vojska mora oditi tudi iz Bolgarije zato, ker so Američani in Angleži preveč zainteresirani, da se ne dovoli upostavitvi sovjetskega vpliva južno od Donave.«

Tu pisci obtožnice pozabljajo, da so bile objavljene listine o razdelitvi in

terenskih sfer na Balkanu med Sovjetsko zvezo in Veliko Britanijo, po kateri je imela Britanija v Grčiji 100 % interesov, v Bolgariji 20 do 30%, v Jugoslaviji pa 50 %. Vse to pa je »južno od Donave«.

Policijska izpoved Kostova nadaljuje:

»Kardelj je navedel, da smatrata Tito in celotno jugoslovansko vodstvo kot najboljšo sredstvo za doseg tega



smotra takojšnjo priključitev Bolgarije Jugoslaviji, pri čemer izkoriščata v svojo korist idejo o federaciji Južnih Slovanov, ki je zelo priljubljena med narodi Jugoslavije in Bolgarije...»

Kardelj je poudaril — nadaljuje obtožnica — ki navaja dozvedno izpoved Kostova — da je sedaj najprimernejši trenutek za uresničanje te federacije, ker je bil svet še pod visom vojne, pridružitve Bolgarije Jugoslaviji v obliki federacije pa bi se izvršila relativno gladko. Treba je samo delati hitro in odločno, je poudaril Kardelj, da bi postavili svet pred gotovo dejstvo, s katerim se bo končno vendar hote ali nehoti sprijaznil.

Obtožnica ne pravi, kateri »sveta« bi bilo treba postaviti pred gotovo dejstvo. Ali je to sovjetska vlada, ki je, kakor bomo videli, od početka do konca sodelovala v vseh pogajanjih za ustanovitev jugoslovansko-bolgarske federacije? Ali je to angloameriški svet, prav tisti, po čigar nalogu, kakor pravi ista obtožnica, je hotel Kardelj v sporazumu s Kostovom ustvariti federacijo oziroma »priključiti Bolgarijo Jugoslaviji?»

»Vendar je — pravi nadalje obtožnica — Kostov nekako podvomil ter dejal, da se zavezniki lahko izjavijo proti Titovemu načrtu in imajo bržda namen napraviti to, če bi o tem sklepali po njihovem tisku. Kardelj je potolažil Kostova ter mu dejal, da ima jugoslovanski načrt stvarno podlago.

In zopet govori obtožnica o policijskem zaslišanju Kostova:

»Angleži in Američani — je dejal (Kardelj) — so izrecno obljubili Titu, da ne bodo ovirali priključitve Bolgarije Jugoslaviji. Po Kardeljevih besedah so opozorili Tita, da bodo napravili formalni protest, dvignili po svoji navadi hrup v svojem tisku, da bi zopet po svoji navadi obtožili ZSSR za federacijo in da bodo to izkoristili za odpoved nekaterih svojih obveznosti. Na koncu, je rekel Kardelj, bodo Angleži in Američani pač sprejeli federacijo kot gotovo dejstvo.

Ta del obtožnice je zanimiv zato, ker zveni, kot da bi se hotela sovjetska vlada oprostiti, ker je v februarju 1945, ko bi morala biti podpisana pogodba o federaciji, zahtevala od nas in od Bolgarov, da pogodbe ne podpisamo, ker so Angleži vložili protest pri sovjetski vladi proti federaciji. Nadaljujoč v tem slogu pravi policijsko zaslišanju Kostova:

»Kardelj je poudaril, da je treba priključitev Bolgarije k Jugoslaviji pospešiti iz drugih razlogov, dokler se Georgij Dimitrov še ne vrne v Bolgarijo, kajti njegova vrnitev bi povzročila nove težave. Georgij Dimitrov bi bil seveda odločno proti omenjeni zunanje politični orientaciji skupne države... Bolje je, je dejal Kardelj, če ostane Dimitrov v Moskvi.

Po tem zaslišanju, na vprašanje Kostova, kako si jugoslovanski voditelji zamišljajo ustvaritev federacije: »je Kardelj odgovoril, da se mora po mnenju Tita in drugih jugoslovanskih voditeljev Bolgarija priključiti Jugoslaviji kot njena sedma republika...»

Po obtožnici je umljivo, »da je Kostov prepiral Kardelja, da se strinja s predlogom Tita in da se bo ravnal

po njegovem nasvetu.« Nato nadaljuje obtožnica:

Kostov obvešča vodstvo bolgarske partije, kateri je načeloval 1944, o sporazumu s Kardeljem, da je Kardelj postavil vprašanje za ustvaritev federacije med Bolgarijo in Jugoslavijo ter obljubil, da bo v najkrajšem času poslal pismeni odgovor jugoslovanske vlade o tem vprašanju... Po nekaj dneh je prišel iz Beograda jugoslovanski predlog, ki ga je Kostov predložil v rešitev Politbiroju Centralnega komiteja. (Niti obtožnica niti sodna razprava nista pojasnili, zakaj sodišče ni zahtevalo tega pismenega predloga iz arhiva Centralnega komiteja BKP.)

V zvezi s tem je dal Kostov naslednjo izjavo:

»V osebnih razgovorih pred proučevanjem tega vprašanja sem poudaril, da skušajo Tito in Jugoslavi hitro delati ter ne odlašajo z odločitvijo, ker imajo Angleži in Američani nekaj v načrtu in skušajo preprečiti vso stvar...»

Partijsko vodstvo je bilo pripravljeno sprejeti jugoslovanski predlog, vendar si je prizadevalo, da bi ta predlog izročili tudi Dimitrovu kot članu Politbiroja CK BKP in zahtevali od njega njegovo mnenje. To je tudi preprečilo uresničenje načrta, ki si ga je zamislil Tito.

»Prvenstveni načrt Tita je po izjavi Kostova — nadaljuje obtožnica — doživel poraz, ker je prišlo iz Moskve kategorično opozorilo tovariša Dimitrova, da se ne pospeši s priključitvijo Bolgarije k Jugoslaviji.

Kostov je potrdil to okoliščino pri zaslišanju in dejal:

»Dimitrov je opozoril Politbiro CK, da bi utegnili imeti ustanovitev federacije brez popolnih zunanje političnih priprav nezaželene posledice zlasti za Bolgarijo, če se upošteva njen položaj premagane države. Tako je Titov načrt za naglo priključitev Bolgarije k Jugoslaviji že pred koncem druge svetovne vojne leta 1944 utrpel poraz ne po naši krivdi.

Tega je torej kriv Georgij Dimitrov.

Dovolj in mnogo sem tukaj navedel, bilo pa je nujno, da bi bolj razkrinkali falzifikatorje. Omenil bom samo še to, da obtožnica navaja tudi zaslišanja obtoženega Štefanova — odstavek, ki govori o nekakšnem osnutku pogodbe za »priključitev Bolgarije k Jugoslaviji, ki je bil sestavljen že v pričetku januarja 1945, ki pa ni bil podpisan, čeprav so se s Kostovim že sporazumeli o ustanovitvi federacije iz razlogov, ki niso bili odvisni od njega (Kostova).«

Da bi bilo tudi nam še bolj jasno, česa nas obtožujejo sedanjí bolgarski voditelji in tisti, ki se jih poslužujejo, bom navedel samo tale odstavek iz uvodnika »Rabotniškega dela« od 13. decembra — dneva, ko je bila izrečena obsodba nad Kostovim:

»Decela drugačen je sporazum, ki sta ga podpisala Trajču Kostov in Kardelj novembra 1944. V bistvu nima nič skupnega s federacijo Južnih Slovanov. V bistvu gre za svobodno priključitev Bolgarije kot »sedme republike« k Jugoslaviji...»

Znano je, da tako imenovane »zvezne republike« obstajajo v Jugoslaviji zgolj formalno, v resnici pa so decela podrejene Beogradu. Bolgarija bi morala torej prav tako izgubiti svojo državno samostojnost in izročiti svojo usodo v roke klike političnih pustolovcev in imperialističnih agentov s Titom na čelu.

Tovariši ljudski poslanci! Dovolite mi, da prav zaradi tolišnega navajanja napravim kratek rezimé tega opisovanja jugoslovansko-bolgarskih razgovorov o federaciji ob koncu vojne, kakršno je v sofijski obtožnici.

Po tem opisu so se dogodki razvijali takole:

Prvi predlog za ustanovitev federacije — ali kakor obtožnica in sedanje vodstvo BKP ugotavljata: »Za priključitev Bolgarije k Jugoslaviji« — je tovariš Kardelj prinesel v Sofijo konec novembra 1944, in sicer ustno. Ta predlog je ustno razložil Kostovu v enem samem dnevi trajajočem razgovoru v poslopiju Centralnega komiteja BKP, ko je bil Kostov na čelu Partije.

Kardelj je v tem razgovoru obljubil Kostovu, da bo v najkrajšem času poslal tudi pismen predlog jugoslovanske vlade.

Kostov sporoča nato Politbiroju CK KPB po odhodu tovariša Kardelja, da je prišel Kardelj in zastavil vprašanje federacije in da je obljubil pismen predlog jugoslovanske vlade.

Nekaj dni zatem je prišel iz Beograda pismen predlog, ki ga je Kostov predložil bolgarskemu Politbiroju v rešitev. Vodstvo partije je bilo pripravljeno sprejeti jugoslovanski pred-

log, vendar je hotelo poprej vprašati za mnenje Georgija Dimitrova, ki ga tedaj ni bilo v Bolgariji.

Dimitrov je tedaj opozoril Politbiro, da ne pospeši priključitve Bolgarije k Jugoslaviji.

Tako je »Titov načrt za naglo priključitev Bolgarije k Jugoslaviji« propadel zaradi odpora Dimitrova. Ker obtožnica ne navaja točnih datumov, preostane samo še zaključek na podlagi tega, da je bil razgovor med Kardeljem in Kostovim konec novembra, da se je vsa zadeva končala v decembru 1944.

Toda obtožnica omenja tudi osnutek pogodbe, ki je bil sestavljen »že ob pričetku januarja 1945« in ni bil podpisan iz vzrokov, ki niso bili odvisni od Kostova. Ako bi odpor Dimitrova raztegnili na ta osnutek pogodbe, tedaj je zaradi njega stvar propadla »že v pričetku januarja 1945.«

Končno sta se Kardelj in Kostov po želji Angležev in Američanov sporazumela, da Bolgariji odvzamejo njeno nacionalno suverenost, ozemelsko neodakljivost in neodvisnost z njeno priključitvijo Jugoslaviji kot sedme federativne enote in da bi ločili Bolgarijo od ZSSR ter jo spremenili v kolonijo ameriškega in angleškega imperializma.

Vidite, to je suha materialna vsebina celotne zgodovine razgovorov in pogajanj o federaciji konec l. 1944, seveda brez informbirojevsko-enkavdejevskih idejno-politično-obrekovalnih olepšav.

Kakšna pa so dejstva, ko jih vzamemo iz rok ponarejevalcev?

Datum obiska tovariša Kardelja v Sofiji postavlja obtožnica in policijsko zasliševanje Kostova na konec novembra. Po poročilu »Bulge« je pričla Grigorov izjavil na razpravi, da je bil ta obisk novembra. Po poročilu Tassa je Grigorov dejal, da je bil konec l. 1944, po poznejšem poročilu radia Solija pa je Grigorov dejal »spomni 1944«. To očitno nekaj šušmarijo, ko ne moremo natančno zvedeti niti za izpovedbo na javni razpravi. Torej imamo samo november in zimo.

Pa tudi imajo za kaj šušmariti. Zima je vsekakor bila, celo sneg in mraz, kakor bomo videli, toda november ne, kajti tovariš Kardelj, ki je potoval skozi Sofijo v Skoplje na zasedanje ASNOM-a, je bil v Sofiji 22., 23. in 24. decembra, iz Sofije pa je odšel v Skoplje šele 25. decembra.

Kje se je tovariš Kardelj tako dobro skrival v Sofiji od 22. do 25. decembra, ko je tožilec za ves ta čas iznešel samo dvourni razgovor tovariša Kardelja s Kostovom takoj zvečer, ko je prispel? Mar ni nihče drugi razen Kostova videl tovariša Kardelja in njegovega spremstva? Mar je samo uradnik aparata Grigorov opazil tovariša Kardelja in nihče od članov Politbiroja? Kdo je uradniku Grigoriju povedal, da je to prav Kardelj? Mar tudi Kimon Georgijev ni pripovedoval nikomur iz Politbiroja, da se je srečal s Kardeljem?

Obtožnica pravi, da je prinesel tovariš Kardelj predlog za federacijo v Sofijo ustno in ga ustno obrazložil samo Kostovu v dvournem razgovoru. Kakšna so dejstva?

Dopisovanje med našim in bolgarskim Centralnim komitejem o vprašanju federacije in izmenjave raznih osnutkov se je v resnici pričelo že v začetku novembra. Te osnutke sta izmenjala tudi naš Nacionalni komite, ki je bil tedaj naša časna vlada, in bolgarska vlada. Preden je odšel tovariš Kardelj v Sofijo, sta dobila bolgarski CK in vlada od nas dva osnutka pogodbe, mi pa od njih enega, a takoj v pričetku novembra smo imeli pismo bolgarskega CK št. 61 z dne 2. novembra o vprašanju Pirinske Makedonije (tedaj to še ni Pirinski kraj). To pismo je prinesel major Pavel Carvulanov, ki je prišel s pooblastilom CK bolgarske Partije št. 59 z dne 2. novembra uredit vprašanje upostavitve radijske zveze med obema CK.

Prvi osnutek bolgarskega CK in bolgarske vlade, ki je prišel k nam kot odgovor na naš osnutek, so nam poslali po podpolkovniku Ivanu Prvanovu Pečevu, imenovanemu Pavel, 13. novembra. Z istim datumom mu je bilo izdano potrdilo kot zaupnemu kurirju CK s številko 124 z dne 13. novembra. Podpolkovnik Prvanov je ponovno prišel v Beograd v decembru, drugo polnomočje pa mu je bilo izdano 9. decembra pod številko 231.

Poleg vseh teh osnutkov je nosil s seboj tovariš Kardelj v Sofijo nov osnutek. Tam je naletel na nov bolgarski osnutek, ki je bil izdelan v bolgarskem CK na podlagi brzojavke Georgija Dimitrova, ki je bila sprejeta dan prej, kot je prispel tovariš Kardelj v Sofijo.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Govor tovariša Moše Pijada

Nadaljevanje s 1. strani.

Kakor vidimo, je bila cela vrsta osnutkov pogodbe izdelanih z ene in z druge strani, preden je imel Kardelj razgovor v Sofiji. Zatem se vidi, da je bil Dimitrov na tekočem glade na razgovore prav tako pred prihodom Kardelja v Sofijo in dejansko od vsega začetka. Na tekočem je bil o tej stvari tudi predsednik bolgarske vlade Kimon Georgijev kakor tudi zunanji minister Petko Stajnov in poslanik v Beogradu Petar Todorov. Na tekočem je bila o stvari od začetka tudi sovjetska vlada. Tako je n. pr. že 22. novembra dejal J. V. Stalin v razgovoru s tov. Kardeljem, tovarišem Stanojem Simičem in Ivanom Subašičem: »Pospešiti je treba proces federativne združitve z Bolgarijo, kajti če to ljudstvo želi, mu tega ne more nihče preprečiti.

Vsi ti osnutki, izdelani obojestransko pred potovanjem tov. Kardelja v Sofijo, so v naših rokah, vsekakor pa bi jih težje lahko našli tudi v arhivu bolgarskega CK in bolgarske vlade, če bi jih hoteli poiskati. Toda, kam bi tedaj šel zarotniški tajni nedovoljeni dvourni razgovor Kardelj-Kostov. Videli smo, da se težje in sodišče nista zanimala niti za tisti osnutek, ki je bil pripravljen za podpis, čeprav bi bila taka nedovoljena pogodba neizpolniti materialni dokaz za zločinsko ustvarjanje protisovjetske južnoslovanke federacije.

Kardelj je se torej razgovarjal s Kostovim kot tedanjim voditeljem BKP, t. j. z njenim sekretarjem, vendar ne samo 22. decembra, temveč tudi 23. decembra. Tedaj sta vzela za podlago razgovor osnutek bolgarskega CK, ki je bil znan tudi Kimonu Georgijevu, ne pa samo drugim članom Politburoja. Kakor sem dejal, je bil ta osnutek izdelan po prejemu brzojavke od Dimitrova, ki je bila v Sofiji sprejeta dan pred prihodom tov. Kardelja, torej 21. decembra. Ta brzojavka verjetno ni uničena, naj jo poiščemo.

Stvar očitno ni propadla, čim je znan izvedel Dimitrov, ko vidimo, da je bil ta osnutek izdelan na temelju njegove brzojavke.

Tovariš Kardelj ni bil zadovoljen s tem osnutkom, ki je stvar omejeval na nekaj obrambni pakt, kot je bilo v prvotnem petem členu osnutka določeno, da bosta obe pogodbeni stranki — navajam — izdali vse ukrepe za čim hitrejšo, še pred koncem vojne — (ješko do okončanja vojni) zedinitev Bolgarije in držav, ki so v okviru Federativne Jugoslavije, v enotno federativno državo. Torej je tudi Dimitrov želel, naj bi to bilo še pred koncem vojne. Po sporazumu tov. Kardelja s Kostovim in Cervenkovim so bile besede še pred koncem vojne prečrtane.

Če je bil ta osnutek izdelan na temelju brzojavke pokojnega Dimitrova in bilo je tako, tedaj je vse laž, s čimer obtožba obremenjuje Dimitrova. In prav ta osnutek, izdelan na temelju brzojavke Dimitrova, je edini bolgarski osnutek, ki govori o združitvi Bolgarije z državami v okviru Federativne Jugoslavije, čeprav se na koncu govori o paritetni komisiji, ki bi pripravila to združitve. V poznejših bolgarskih osnutkih je bila vedno jasno poudarjena združitve Bolgarije in Jugoslavije kot dveh ent. Videli bomo, da je zastopal tudi Dimitrov to stališče, ne iz načelnih razlogov, temveč je zaradi tedanjega notranjega stanja v Bolgariji.

Toda tovariš Kardelj je uspelo samo to, da sta bila prva dva člena združena v enega in da se je besedilo tega člena nekoliko spremenilo. Ohranjen je izvod tega osnutka v ruščini z rokopijsnimi popravki prvica člena, ki jih je vnesel tov. Kardelj na sestanku 23. decembra, in z nekaterimi besednimi popravki Kostova. Toda na koncu tega osnutka je tudi zaznamek, ki ga je zapisal tov. Kardelj z nultim peresom in ki se glasi:

»Osnutek sporazuma po razgovoru s tovarišema Kostovim in Vladimirovim, 25. XII. 1944 v Sofiji.«

Tako vidimo sedaj, da je bil pri tem razgovoru 23. decembra tudi neki Vladimirov, ki se sodeloval skupno s Kostovim v imenu bolgarskega Politburoja in ga je težje poznati omeniti v obtožnici, pozval pa ga tudi ni pred sodišče, vsaj kot prič. Kdo je ta Vladimirov? Vladimirov ni nihče drug kot naslednik Trajče Kostova na položaju sekretarja BKP, človek, ki je bil leta 1944 član Politburoja, Viko Cervenkov, torej eden tistih, ki so poslali Trajče Kostova na večala zaradi tega »nedovoljenega« razgovora s Kardeljem, pri katerem je sodeloval tudi Cervenkov in zastopal natančno isto stališče bolgarskega Politburoja kot Kostov! Take moralne spake poraja Informburo!

Zakaj je sofijsko sodišče prikrilo tudi obstoj bolgarskega usnutka pogodbe in dejstvo, da je bil skupno s Kostovim tudi Cervenkov pri razgovoru dne 23. decembra, ko so se ti trije sporazumeli na temelju bolgarskega osnutka? Stvar je jasna! Od celotne zarote proti bolgarski neodvisnosti in proti Sovj. zvezi z ustvarjanjem federacije ne bi ostalo prav ničesar. Procesa proti Kostovu, kolikor gre za njegove odnose z jugoslovanskimi voditelji in za vprašanje federacije, lahko tudi ne bi bilo.

Ko je končal to delo v bolgarskem CK, se je razgovarjal tov. Kardelj tretji dan, preden je nadaljeval pot v Skopje, torej 24. decembra, o isti stvari kot o drugih stvareh tudi s predsednikom vlade Kimonom Georgijevim, tako kot se je med svojim bivanjem v Sofiji razgovarjal tudi z drugimi člani Politburoja in CK, n. pr. s Terpeševim in drugimi. Zakaj se ti ljudje niso prijavili kot prič? Med

vsem svojim bivanjem v Sofiji se je tovariš Kardelj hranil v veliki družbi vseh bolgarskih voditeljev, t. j. v jedrnatih CK. Mar ga ni tam nihče videl razen Kostova?

Ohranjeno je tudi pismo, ki ga je z datumom 23. decembra poslal tov. Kardelj iz Sofije tov. Titu. Obvestil ga je o razgovoru in pisal, da mu je Kostov pokazal brzojavko tov. Dimitrova, ki so jo »dobil dan prej, kot pa sem jaz prišel sem. Na temelju te brzojavke so napravili nov predlog namesto našega, ki se je v glavnem omejeval na obrambno zvezo oziroma na nekakšen »pakt« o medsebojni pomoči.

»Povedal sem jim svoje mnenje,« pravi tov. Kardelj nadalje v pismu, »namreč, da tak pakt nima nikake vrednosti. Če hočemo storiti resno stvar, potem moramo ustvariti več kot pa tak pakt, ustvariti moramo tako zvezo, ki jo bodo naše množice sprejele kot prvi korak za združitve.

Po diskusiji smo se sporazumeli glede na nekatere formulacije (1. člen), ki močneje poudarjajo to stran in iz katerih je razvidno, da ne gre samo za »pakt« o medsebojni pomoči. Vendar pa bi ta formulacija mogla biti samo minimum in je veliko slabša od tistega, kar smo mi predlagali. Sporazumeli smo se, da bado to odnesli k tebi in da se bodo o končni obliki pogovorili še s teboj.«

Nadalje je v pismu tov. Kardelj obrazložil svoje stališče: »Mislim,« pravi, »da lahko z Bolgari podpisamo samo tako pogodbo, ki vodi neposredno k združitvi. Ker je bolgarski osnutek določal v zadnji (deveti) točki »zaradi praktične izvedbe določb pogodbe o zvezi in pripravljeno popolno združitve Jugoslavije in Bolgarije v enotno federativno državo«, ustanovitev »komisije jugoslovansko-bolgarske enotnosti po načelu paritete, piše Kardelj v omenjenem pismu: »Predvsem sem proti paritetni komisiji. Če se Bolgari v resnici žele združiti z nami, potem lahko pristanejo, da ta komisija ne bo paritetna (v smislu Bolgarija-Jugoslavija), temveč mešana, t. j. da bodo v njej tako predstavniki Bolgarije kakor tudi predstavniki naših federalnih ent in predstavniki Jugoslavije. S tem bi že sedaj manifestirali enotnost Južnih Slovanov. V resnici ni to morda načelno vprašanje, toda olajšalo bi poznejše delo.«

O makedonskem vprašanju piše tovariš Kardelj:

»Ne vem, če je za nas načelno mogoče pristati na tako formulacijo, kakršna je v njihovem predlogu o Makedoniji, namreč, da se bo bolgarska Makedonija združila z jugoslovansko samo v primeru, če bo prišlo do zedinitve z Bolgarijo. Mislim, da imajo tako pravico Makedonci, ne glede na to, če bo prišlo do federacije z Bolgarijo ali ne.«

Zaradi teh in drugih momentov se tov. Kardelj opravičuje tov. Titu, da ni sam uredil z Bolgari besedila o dokončni obliki. »Različnost stališč« piše tov. Kardelj, »pa je vendar bila na taki načelni liniji, da se mi je zdelo bolje, če rešite to vi v Beogradu.« Nato nadaljuje tov. Kardelj:

»Morda bi bilo dobro opozoriti Stalin na to stvar. Ta je v razgovoru z mano zelo jasno dejal, da se je treba zediti in, ne pa ustvarjati nekakšen pakt o medsebojni pomoči. Sedaj je čas, dvomim, če bo še kdaj koli pozneje še taka priložnost.

Tudi obiščem Kimona Georgijeva. Poročal Ti bom o razgovoru. Njega je CK obvestil o naših razgovorih, tako da se bom z njim verjetno razgovarjal tudi o tem. Poljutrišnjem jutruja (torej 23. decembra — M. P.) bom nadaljeval pot proti Skopju. Precej hladno je, vozariti se sedaj po zamrznjenih cestah in snegu. Upam, da bo sneg povzročil, da se bom vrnil nazaj. V dodatku piše tov. Kardelj:

»Prilagam besedilo njihovega predloga. Prvo besedilo je spisano s strojem, popravki pa so bili s črnilom vneseni po moji kritiki njihovega predloga. Prvi dve točki smo združili v eno. Sporazumeli smo se — ker nismo mogli tu doseči soglasja — da boste peto in osmo točko rešili vi v Beogradu. Vse to besedilo so poslali v Moskvo Dimitrovu. Dejstvo sem jim, naj mu sporočite tudi moje razloge v zvezi s kritiko njihovega predloga.«

Tu moram dodati, da je bilo naše vodstvo v neposredni zvezi ne samo z bolgarskim političnim birojem v Sofiji, temveč tudi z Dimitrovom. Ta radijska zveza je bila od leta 1941, med vsjo vojno in vsakdanja. Ko je dobil Kardeljvo pismo in osnutek bolgarskega Politburoja, je tov. Tito z brzojavko od 23. decembra sporočil Dimitrovu:

»Prejel sem vaše besedilo predloga o sporazumu med Jugoslavijo in Bolgarijo. Toda mi smo že prej izročili naš osnutek CK bolgarske Partije in tovariši vam ga bodo dostavili.«

Zakaj bi se tedaj naše vodstvo bala vrnitev Dimitrova v Bolgarijo? Steer pa vrnitev Dimitrova v državo po 9. septembra ni bila odvisna od nas kakor tudi ne od bolgarskega CK.

Kaj preostaja po vsem tem od tezo obtožnice o nedovoljeni zaroti proti bolgarski neodvisnosti in proti Sovjetski zvezi na račun Angležev in Američanov? Vendar ne hitimo še z odgovorom, čeprav je že sedaj odgovor popolnoma jasev.

Nisem doslej omenil, tovariš, da bi morala biti pogodba o federaciji po prvotnem dogovoru podpisana v Beogradu 31. decembra 1944 in objavljena na Novo leto 1945.

Nato je bil zaradi zavlačevanja v Sofiji podaljšan rok na začetek in sredo januarja. Oba roka sta minila, vendar delegacija iz Sofije ni prišla.

Glejte tudi tu nekaj listin! Naš tedanji poslanik v Sofiji tov. Vlado Popović je sporočil z brzojavko 15. januarja 1945:

»Georgijev me je dobro sprejel. Delegacija za podpis sporazuma bo odšla iz Sofije v četrtke (to je pomenilo 18. januarja — M. P.) s posebnim vlakom. V petek pridemo v Beograd. Georgijev mi je obljubil, da bo vodil delegacijo. Zeli, da bi dali temu aktu čim večjo avtoriteto. Sestavo in število delegatov bom sporočil naknadno.«

V drugi brzojavki s istim datumom (15. januar) je sporočil Popović:

Razen osnutka, ki je bil izdelan z Bevcem (t. j. s tov. Kardeljem M. P.) je vlada izdelala nov osnutek, podoban tistemu, ki ste ga poslali po Todorovu. Ta osnutek vam danes pošiljam s posebnim kurirjem, da bi ga proučili. Po mnenju Georgijeva in drugih zavisl od skupne izmenjave misli in splošnega stanja, kateri osnutek bo sprejel. Delegacija bo pooblašena, da podpiše tega ali onega.«

16. januarja je tov. Popović sporočil: »Samo najohji krog ministrov ve za odhod delegacije. Potovanje bo incognito. Tako žele tudi v Beogradu do razglasitve sporazuma. To zaradi tega, da ne bi izvedeli Angleži in Američani, ker bi po njihovem mišljenju lahko povzročili resne ovire.«

Isti dan, t. j. 16. januarja, je tov. Popović znova poročal:

»Bolgari prosijo, naj se odloži prihod delegacije do prihodnjega tedna, ker je bil za delegacijo določen tudi minister Nikola Petkov kot agrarec. Agrarci imajo v petek svoj kongres. V teku je borba za izrinjenje Georgija M. Dimitrova (Gemeta — M. P.) z vodilnega položaja v stranki, tako da bi na njegovo mesto prišel Petkov. Zato se mora Petkov udeležiti kongresa. Brez predstavnikov agrarcev Georgijev ne bi hotel iti. Prosim za nujen odgovor.«

Kljub temu, da kažejo te brzojavke nadaljnji razvoj razgovorov v januarju, opozarjam tudi na to, da bi morali sredi januarja priti bolgarski delegati v Beograd z dvema predlogoma, od katerih je bil eden isti osnutek, o katerem sta se Kostov in Cervenkov sporazumela s tov. Kardeljem 23. decembra. Opozarjam tudi na to, da tov. Kardelj, ne samo ni hotel prav ničesar prikrivati pred Georgijem Dimitrovim, temveč je nasprotno zahteval, naj bi Dimitrovu predložili njegove kritične pripombe k bolgarskemu osnutku. Kar zadeva dva nova osnutka, ki se tu omenjata, našega, poslanega po poslaniku Todorovu, in bolgarskega, ki ga je poslal tov. Popović iz Sofije 15. januarja, sta to dva osnutka, ki sta bila edina med vsemi dotedanjimi in poznejšimi osnutki v resnici osnutka o federaciji, ne pa samo o zvezi.«

Toda do sestanka delegacij v Beogradu sploh ni prišlo, ker je prispela brzojavka od Molotova, naj mi in Bolgari takoj pošljemo po enega delegata v Moskvo v zvezi z bližnjimi razgovori in naj bolgarska delegacija ne odpotuje še v Beograd.

22. januarja je sporočil tov. Popović iz Sofije:

»Davi zarana sta odpotovala v Moskvo predsednik Georgijev in notranji minister Jugov.«

Ob istem času ali dan poprej sem odpotoval tudi jaz v Moskvo kot šef naše delegacije.

Takoj po našem prihodu v Moskvo nam je postalo jasno, da ni ugoden trenutek za ustanovitev federacije. Zato sta obe delegaciji že na prvem sestanku sklenili, napraviti pogodbo o političnem, vojaškem in gospodarskem sodelovanju ter bratski zvezi, in sicer tako, da se v pogodbi sploh ne govori o federaciji. Na tem prvem sestanku sem dobil nalogo, da na podlagi diskusije izdelam osnutek pogodbe. V arhivu je moj rokopis in ruski prevod tega osnutka. Zatem je napravil osnutek gospod. Višinski. Na sestanku, na katerem me je seznanil s svojim osnutkom, sva skupno nekoliko spremenila slog. Tudi v ruskem jeziku imamo ta izvod. Nato so se delegacije vnovič sestale in naposled je bilo izdelano dokončno besedilo, ki sta ga obe delegaciji sprejeli s katerim je soglašala tudi sovjetska vlada. To je bilo 27. januarja.

To dokončno besedilo pogodbe imamo v rokah v mojem rokopisu in v prepisu s pisalnimi strojem, nadalje izvod v srbohrvaščini in izvod v ruščini, ki je zanimiv zlasti zato, ker je na koncu podpisal gospoda Zorina, ali bolje rečeno, njegovo označbo »V. (videl) Zorin 27. I.« Proti sovjetski pogodbi je torej »svidelal«, se pravi potrdila sama sovjetska vlada. Sedaj pa na podlagi »dokazov« budimpeštanske in sofijske sodne razprave, trobita sovjetski tisk in radio, da je ta osnutek protisovjetski!

Toda dan prej, 26. januarja, je dobila bolgarska delegacija iz Sofije brzojavko, da so namreč Angleži ta dan napravili korak pri bolgarski vladi proti federaciji in proti odstopu Pirinske Makedonije Jugoslovanski Makedoniji. Vendar smo se navzile temu dogovorili, da se takoj vrne domov in da v Beogradu čimprej podpišemo sporazum. Ker v osnutku pogodbe federacija sploh ni bila omenjena, smo sestavili besedilo pisma, ki bi ga izmenjala med seboj tovariš Tito in Kimon Georgijev kot predsednika vlade, v katerem je v nekem odstavku rečeno:

»Oba ministrska predsednika menita, da morajo vsi ukrepi za izvedbo sklenjene pogodbe stremeti za poglavitnim smotrom sedanjega našega zblivanja — za čim hitrejšo ustvaritev federacije južnoslovanskih narodov.«

Toda, čeprav smo sklenili, da v pogodbi ne bomo omenjali federacije, smo vendarle o njej razpravljali, ker se o tem vprašanju nismo že od vsega početka strinjali z Bolgari. Bolgari so hoteli takšno federacijo, v kateri naj bi bila Bolgarija enota in Jugoslavija prav tako enota. Vse naj bi sloanelo na paritetni podlagi. V vladi pol na pol, v Svetu narodov pol na pol, se pravi polovica Narodov in polovica ostalih jugoslovanskih sirot.

Mi pa smo menili, da je Bolgarija lahko sama ena izmed federalnih ent. O tem smo tudi razpravljali s Stalinom. Prvikrat, ko sta obe delegaciji napravili pri njem skupni obisk, je Stalin govoril v duhu bolgarskega stališča, torej za dualistično federacijo, ter je to razlagal s tem, da je bila Bolgarija dolgo časa neodvisna država. Pokojni Dimitrov je pristal, da je sedanjí notranji položaj v Bolgariji takšen, da ljudstvo ne bi sprejelo odločitve, po kateri bi bila Bolgarija ena izmed sedmih ent. Čeprav mi je bilo tedaj neprijetno, da bi se upiral Stalinu na svojem prvem obisku pri njem, sem vendarle navedel, da sta bila Srbija in Crna gora mnogo dlje neodvisni državi kot Bolgarija, da ni pojmljivo, zakaj ne bi bili Hrvati, ki so imeli svojo državo pred tisoč leti, enakopravni z Bolgari, prav tako pa tudi vsi ostali. Naposled sem dejal tudi to, da v Jugoslaviji ne bi nihče privolil v federacijo in jo razumel, če bi naših šest ent imelo enak položaj kot sama bolgarska enota.

Ko smo dan ali dva pozneje bili na večerji pri Stalinu, je sam ponovno sprožil razgovor v tej zadevi in takrat odvil, da je sedanjí notranji položaj v Bolgarija samo ena od sedmih federalnih ent. Bolgari so molčali in tudi jaz nisem imel razloga, da bi govoril.

Da bi pokazal to različko naših stališč o federaciji, bom tu navedel ustrezajoča mesta iz bolgarskega in našega osnutka o federaciji, ki sta bila izdelana v prvi polovici januarja. Po bolgarskem osnutku, čigar izvod v ruščini hranimo, izvod na istem papirju, na katerem imamo dovolj dokumentov bolgarskega CK in na katerem so besedne napake popravljene ter nekaj vmesnih stavkov napisanih z roko trajča Kostova, bi se moral glasiti člen pogodbe:

»Vlada Bolgarije in vlada Jugoslavije izjavljata, da bosta združili Južne Slovanec z ustanovitvijo skupne in federativno urejene države, ki se bo imenovala »Federacija Južnih Slovanov« (FJUS) s skupnim ljudskim predstavništvom, s skupnimi ministri za zunanje zadeve in vojsko ter vsemi drugimi skupnimi ustanovami in ministri, ki bodo dokončno potrjeni v skupni ustavi FJUS-a, ki naj bi bila izdelana kot posledica dokončne ureditve te pogodbe.«

Člen 2. se začneja takole: »Takšno federacijo bo ustanovil posebni organ te federacije, namreč začasni svet južnoslovanke enotnosti (FSJSJ) s sedežem v Beogradu. Ta svet bi sestavljal po paritetnem načelu predstavniki obeh vlad... itd.«

Naš osnutek je bil takle:

»1. Demokratična federativna Jugoslavija in Bolgarija se združujeta v eno federativno državo, ki bo imela sedem federalnih ent, in sicer Bolgarijo, Srbijo, Hrvatsko, Slovenijo, Makedonijo, Crno goro ter Bosno in Hercegovino... ki bo imela skupno predstavništvo in bo tvorila enotno carinsko ozemlje.

2. V skupno poslovanje federativne države spadajo vojaški posli, zunanja politika in carine, razen tega pa še vsi drugi posli, ki jih bo ustava federativne države označila kot skupne, in bodo zato prešli v delokrog federalnih organov.

3. Ustanovi se skupna bolgarsko-jugoslovanska komisija s sedežem v Beogradu z nazivom »Komisija južnoslovanke enotnosti«, ki bo imela nalogo izdelati osnutek ustave skupne federativne države. V tej komisiji so predstavniki Bolgarije in šestih federalnih ent demokratične federativne Jugoslavije, ki bodo sestavile ustrezajoče vlade.«

Toda vrnimo se k našim pogajanjem v Moskvi sprejeto besedilo pogodbe in predsedniška pisma bi morali biti podpisani v začetku februarja v Beogradu.

4. februarja je tov. Popović sporočil iz Sofije:

»Vlada želi, da bi bil sporazum podpisan brž po prihodu Subašiča, se pravi, da bi bil uradno podpisan pred ali med zasедanjem predstavnikov zaveznikih držav. Šušmarijo po kdo ve čigavih navodilih.«

Isti dan, 4. februarja je tovariš Popović sporočil:

»26. januarja so Angleži uradno sporočili vladi:

1. da ne odobravajo federacije ali konfederacije zgolj med Bolgarijo in Jugoslavijo,

2. pač pa odobravajo Balkansko federacijo ali konfederacijo, v kateri bi bile vključene Albanija, Grčija in Turčija,

3. da imajo sporočili, da Makedonci in Bolgari delajo za združitve z Makedonci v Grčiji, čemur najodločneje nasprotujejo. Nasprotujejo tudi združitvi Makedonije v okviru Jugoslavije.«

Mar ni jasno, kako je sofijska razprava nepravilna nasproti Angležem? Če je resnica, da smo hoteli z našim predlogom federacije sedmih ent uničiti samostojnost in suverenost Bolgarije in Bolgarijo kratkoma prikličiti k Jugoslaviji, mar niso Angleži s tem korakom rešili neodvisnosti Bolgarije in preprečili naš strahni načrt? In zakaj ne bi bili Bolgari hvaležni Angležem, ker se je lahko Pirinska Makedonija izpremenila v Pirinski kraj in ostala v varnem naročju matere Bolgarije?

7. februarja je dostavil bolgarski poslanik v Beogradu tovarišu Kardelju preveden del pisma, ki ga je ta dan dobil od zunanje ministra in ki je bilo napravljeno v bolgarskem poslanstvu. To pismo bom citiral tako, kakor je napisano, z jezikovnimi napakami:

»Ovde čekamo da nam javite da su u Beogradu gotovi. Mi ćemo doći, kao što smo govorili s tobom.

Pregledao sam ponovo svi tekstove ugovorima. Njihove osnovne linije su dobre i su odobreni. I zbog toga neće biti duge pregovore, možda biće samo neki redakcione popravke. Ne pišem ti o detaljima ovom pitanju, pošto s tobom smo se razumeli o svemu.«

10. februarja je sporočil tov. Popović iz Sofije tole:

»Predsednik vlade je povabil na večerjo samo Ruse, mene in zunanje ministra Stajnova. Ves čas se je Stajnov prizadeval, da bi me prepračil in me prosil, naj vas prepričam, da ne mislite, da je njihova vlada zavlačevala s podpisom sporazuma in da je pripravljena storiti to vsak hip, samo če Rusi ukažejo. Mislim, da je to točno.«

Sredi februarja je imel tov. Kardelj razgovor s poslanikom Todorovim, ki je Kardelju sporočil besedilo angleškega protesta o federaciji in besedilo protesta o Makedoniji. Dejal mu je, da se je Kimon Georgijev vrnil iz Moskve kot optimist. Govoril mu je o brzojavki Molotova, naj pobiti s federacijo. Todorov se je jezil in obtoževal bolgarske ministre, da so odgovorni za zakasnitev.

Naposled je prišel konec vsem tem naporom od novembra 1944 pa skoraj do konca februarja 1945. Končno so se odrekli ne le federaciji, ampak tudi sleherni zavezniški pogodbi. To so storili na zahtevo sovjetske vlade. Medtem ko so Angleži vztrajali pri svojem koraku v Sofiji, nas je Moskva silila, naj podpišemo sporazum. Ko pa so Angleži napravili korak tudi pri sovjetski vladi, ni bilo mogoče več pogodbe podpisati.

Tovariši ljudski poslanci!

Na podlagi listin, ki jih ne more nihče izpodbijati, sem vam pokazal, kako so skozi pet mesecev, konec leta 1944 in ob pričetku leta 1945, potekali razgovori z ustanovitvi južnoslovanke federacije in kako in zakaj se je vse to zaključilo ne samo z opustitvijo federacije, temveč tudi sklenitve pogodbe o zvezi in sodelovanju. Ta neizpolnena dejstva, ki sem jih tu navedel in ki jih imamo še, ker nisem vseh navedel, dokazujejo s svojo očitnostjo, da v zgodovini sodnih skandalov gotovo ne moremo najti procesa, ki bi kot ta v Sofiji temeljil na tako nesramnem ponarejanju dejstev. Konkurrira mu samo budimpeštanski proces. Toda tam so dajali samo docela izmišljene stvari, ki jih nisi mogel pobijati z nobenimi listinami. Ti v Sofiji pa so se zapletli v zadevo, za katero je na razpolago cel kup izvirnih listin.

Za vso dobo teh razgovorov in pogajanj smo opažali, da člani bolgarskega Politburoja nimajo iskrene želje po federaciji in da v resnici žele samo pogodbo, po kateri bi bila Bolgarija priznana kot zaveznica v vojni proti Nemčiji. Iskrene želje po federaciji in pravem razumevanju njenega značaja so bile samo pri Dimitrovu. Toda ta je sedel med bolgarskim Politburojem in sovjetsko vlado. Zadeve ni mogel voditi, temveč je moral pustiti druge, da delajo, kakor hočejo, bil pa je prisiljen jim iti na roko. Lahko se je celo pri nekaterih domovinskofrontovskih politikih iz buržoazne demokracije čutilo več iskrenosti za federacijo kot pri bolgarskem komunističnem vodstvu. Kolikor so bolgarski komunistični voditelji tudi hoteli federacijo, so jo hoteli s hegemonijo Bolgarije. Ker sem smatral razloge Bolgarov v Moskvi, da jim tedanji notranji položaj ne dopušča federacije, v kateri bi bila Bolgarija ena izmed sedmih fede-

Nadaljevanje na 3. strani.

Ljudska skupščina je soglasno sprejela predlog splošnega državnega proračuna za leto 1950

Zaključeno je osmo redno zasedanje

Po govoru tovariša Moše Pijada so govorili Miha Marinko, Marin Cetinič, Boško Krstič, Nikola Jakšič, Dušan Mugoš in Ismet Sačiri. S tem je bila lista prijavljenih govornikov izčrpana in končana splošna razprava o predlogu splošnega državnega proračuna za leto 1950.

Ljudska skupščina je nadaljevala delo v svetih.

Druge seje zveznega sveta se je udeležil predsednik ministrskega sveta maršal Tito s člani vlade. Predsedoval je podpredsednik Franjo Gažin. Na dnevnem redu je bilo glasovanje o splošnem državnem proračunu za

leto 1950. Ljudski poslanci so glasovali posamezno. Vsi ljudski poslanci so glasovali za, s čimer je bil predlog splošnega državnega proračuna v zveznem svetu dokončno sprejet.

Nato je zvezni svet soglasno sprejel zakonski predlog o splošnem državnem zaključnem računu za leto 1948.

Na svoji drugi seji je svet narodov dokončno sprejel predlog splošnega državnega proračuna za leto 1950 in predlog splošnega državnega zaključnega računa za leto 1948. S tem je bilo osmo zasedanje Ljudske skupščine FLRJ končano.

Z razprave o splošnem državnem proračunu za 1950. leto

Krepitev obrambne moči države, zgraditev vojne industrije, krepitev ljudske Armade so sestavni deli graditve socializma v naši deželi

Govor generalnega polkovnika Ivana Gošnjaka

Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Proračun ministrstva narodne obrambe za l. 1950 znaša 28.800.000.000 din, oziroma 16,50% celokupnega državnega proračuna za leto 1950. Proračun ministrstva za narodno obrambo za leto 1949 je znašal 25 milijard dinarjev, t. j. 15,45% vsoga državnega proračuna za leto 1949. Potemtakem je proračun ministrstva za narodno obrambo za leto 1950 večji za tri milijarde 800 milijonov dinarjev od proračuna za leto 1949, ali za 1,15% v primeri z letom 1949.

S čim moremo pojasniti to povečanje proračuna ministrstva za narodno obrambo za leto 1950? Predvsem bi rad poudaril, da temu povečanju ni vzrok številni porast naše armade, se pravi vzdrževanje nekakšne milijonske armade, kakor želi to prikazati propaganda informbirojevskih in drugih držav. Naša armada je v svojem rednem mirnodobskem stanju, to pa pomeni, da so v njej samo tisti naši državljani, ki morajo po zakonu o vojaški obveznosti odslužiti v vojski svoj kadrovski rok. Da je to tako, je znano vsem našim ljudem, saj sami najbolje vedo, da je vse, kar trobijo o mobilizaciji in milijonski armadi v Jugoslaviji, nič drugega, kot gola laž, ki jo z določenimi smotri širi propaganda Sovjetske zveze in njeje podrejenih držav. Ljudje naše države sami najbolje vedo, ali so mobilizirani v armadi, ali pa so doma na svojih njivah in na gradbiščih naše petletke, kjer vsak dan dostojno odgovorjajo na vsa obrekovanja in laži z neprestanim povečevanjem proizvodnje in predčasnim izpolnjevanjem planov.

Sirjenje laži o milijonski armadi v Jugoslaviji ima smoter, dopovedati tujini, da je v Jugoslaviji negotovo stanje, da je »Titova klika« na krmilu samo še s pomočjo bajonetov, da so jugoslovanski narodi pripravljani strmoljaviti na poziv resolucije Informbiroja svoje državno vodstvo. — Toda glejte, tega sedaj ne morejo uresničiti, ker je bila v državi izvedena mobilizacija, ker je v njej veljanska armada, proti kateri so za sedaj zdrave sile presihle.

Sovražna in protirevolucionarna gonja proti naši državi hoče med drugim omajati zaupanje inozemstva v Jugoslavijo. V ta namen so med drugim služili tudi izzivalni premiki določenih enot sovjetske armade na jugoslovansko-madžarski in jugoslovansko-romunski meji. Toda pobudniki in organizatorji teh izzivalov so zaradi tega doživeli v svetu velikanski politični poraz. Razkrinkani so bili kot vojni hujskači.

Pobudniki teh kontrarevolucionarnih načrtov so doživeli tudi v naši državi popoln neuspeh. V naši socialistični domovini niso našli ničesar, kar so pričakovali. Rožljanje z orožjem na naših mejah ni v Jugoslaviji nikogar preplašilo, ni niti najmanj motilo herojskih naporov naših delovnih ljudi v graditvi socializma in ustvarjanju boljšega in srečnejšega življenja.

Sovražna gonja proti socialistični Jugoslaviji, ki je še bolj tesno združila naše narode ob svojem državnem in partijskem vodstvu, je imela še močnejši odraz v naši Armadi. Armada je odgovorila na to sovražno gonjo proti naši državi, na poskuse, razbiti enotnost in slabiti armado, s še močnejšo strnitvijo svojih vrst, s še večjo okrepitvijo vojaške discipline in s še točnejšim izpolnjevanjem vsakodnevnih nalog. Armada je danes docela enotna, močna in sposobna za izpolnjevanje vseh, pa tudi najtežjih nalog. Stoji kot en moč ob naših narodih, ob svojem vrhovnem poveljniku.

Vrhovno vodstvo naše armade je budno in hladnokrvno spremljalo po-

litični položaj in vse dogodke v zvezi z varnostjo naše države. Ni se mu zdelo in se mu ne zdi potrebno pozvati v armado starejše obveznike razen rednega pozivanja rezervistov k orožnim vajam, kar pa delajo tudi vse ostale armade na svetu. Nasprotno pa je naša armada letos bolj kot kdaj



poti in kupovati gotovo orožje v inozemstvu, bi to konkretno pomenilo za našo dravo, da bi morali izvažati naše runde, gospodarske proizvode, živino itd. To se pravi, da bi namesto strojev, ki jih uvažamo za industrializacijo države, uvažali orožje in opremo za našo armado, posledica tega pa bi bila, tovariši, da zaradi tako velikanskih izdatkov ne bi bilo niti govora o široki graditvi države. Naši plani o graditvi države bi morali biti tedaj zelo skromni. Tedaj mi praktično ne bi mogli niti govoriti o graditvi socializma. Navedel vam bom samo primere, da bomo videli, kakšne so cene orožja na mednarodnem tržišču. V inozemstvu stane eno lovsko letalo okrog 5 milijonov dinarjev, en protiletalski top kalibra 20 mm stane 450 tisoč din, en top večjega kalibra milijon dinarjev in več, ena puška pa stane 3500 din. Iz teh primerov vidimo, kako velike vsote bi morali dati za oborožitev naše države, če bi kupovali orožje v drugih državah. Zato je naše državno vodstvo sklenilo, da bomo zgradili svojo lastno vojno industrijo, ker imamo vse potrebne surovine za njo doma. Na ta način nam ne bo treba izvažati za oborožitev naše armade predmetov, ki so potrebni našim narodom za njihove lastne potrebe in za uvoz strojev za industrializacijo države. Na drugi strani pa bo orožje, ki ga bomo sami izdelovali — poleg tega, da nam ne bo treba izvažati deviz iz naše države — mnogo cenejše, ker pri njem nihče ne bo služil dobičkov. Naprave za vojno industrijo bodo povečini, kolikor jim ne bo treba izdelovati vojnega orožja, izdelovale druge izdelke, ki so potrebni naši državi. Potemtakem je graditev naprav za vojno industrijo potrebna tudi malim državam, kot je naša. Kako bi mogli govoriti o graditvi socializma v državi, ki ne skrbi za to, da bi hkrati z vsem drugim izdelovala tudi sredstva za zaščito pred morebitnim napadom, za zaščito svojih revolucionarnih pridobitev. Če ne bi mislili na to, bi prepustili velike sadowe revolucije, ki so si jih narodi s krvjo in znojem priborili, prvemu napadalcu, ki bi se mu zahotelo ugrabiti te plodove. Kdor ni vojaško dovolj močan in pripravljen, je igračka v rokah močnejših, to pomeni tvegati vse. Potemtakem je jačanje obrambne moči naše države, graditev vojne industrije, jačanje naše ljudske armade sestavni del graditve socializma v naši državi. Samo tedaj, če bomo sposobni braniti naše revolucionarne pridobitve, bomo živeli kot svobodni narodi, samo tedaj, če bomo branili naše tovarne, bodo zares naše, bodo izdelovale za nas. V nasprotnem primeru pa bi se moglo zgoditi, da ne bi gradili zase, temveč za koga drugega. Takšna je, žal, današnja stvarnost, mi pa ne moremo in ne smemo pred njo zapirati oči.

Povečanje proračuna ministrstva za narodno obrambo za 3.800.000.000 din v letu 1950 ima povsem druge razloge, predvsem večje angažiranje v graditvi vojaške industrije.

Znano je, da bivša Jugoslavija ni imela razvite lastne vojne industrije. Izdelovala je samo nekatere vrste pehotnega orožja, in sicer v zelo omejeni količini. Težkega orožja sploh ni izdelovala. Bivša Jugoslavija seveda tega ni mogla, ker ni imela lastne težke industrije. Od vojne industrije bivše Jugoslavije nismo dobili nič, vse je uničil in odpeljal okupator.

Bivša Jugoslavija je kupovala za svojo vojsko težko orožje izključno od drugih držav, ki so pri teh dobavah služile velikanske vsote, in zato je morala biti njena vojska primitivno in nezadostno opremljena in oborožena, čeprav so šli relativno visoki izdatki za oborožitev in vzdrževanje njene vojske.

Bilo bi iluzorno misliti, da more imeti država, ki nima lastne vojne industrije, dobro in moderno opremljeno oboroženo armado in biti hkrati neodvisna. Kupovanje opreme in orožja v inozemstvu mora požreti velik del narodnega dohodka in zaradi tega se države, ki hočejo imeti dobro in moderno oboroženo vojsko, ne morejo izogniti temu, da bi se izdatki za nakup orožja v tujini ne odražali v vsem njenem gospodarstvu. Take države morajo zaradi velikih izdatkov za oborožitev dati tudi manjša sredstva za vse svoje druge potrebe, od česar prihaja zaostalost in siromaštvo take države. Če bi hoteli iti po tej

poti in kupovati gotovo orožje v inozemstvu, bi to konkretno pomenilo za našo dravo, da bi morali izvažati naše runde, gospodarske proizvode, živino itd. To se pravi, da bi namesto strojev, ki jih uvažamo za industrializacijo države, uvažali orožje in opremo za našo armado, posledica tega pa bi bila, tovariši, da zaradi tako velikanskih izdatkov ne bi bilo niti govora o široki graditvi države. Naši plani o graditvi države bi morali biti tedaj zelo skromni. Tedaj mi praktično ne bi mogli niti govoriti o graditvi socializma. Navedel vam bom samo primere, da bomo videli, kakšne so cene orožja na mednarodnem tržišču. V inozemstvu stane eno lovsko letalo okrog 5 milijonov dinarjev, en protiletalski top kalibra 20 mm stane 450 tisoč din, en top večjega kalibra milijon dinarjev in več, ena puška pa stane 3500 din. Iz teh primerov vidimo, kako velike vsote bi morali dati za oborožitev naše države, če bi kupovali orožje v drugih državah. Zato je naše državno vodstvo sklenilo, da bomo zgradili svojo lastno vojno industrijo, ker imamo vse potrebne surovine za njo doma. Na ta način nam ne bo treba izvažati za oborožitev naše armade predmetov, ki so potrebni našim narodom za njihove lastne potrebe in za uvoz strojev za industrializacijo države. Na drugi strani pa bo orožje, ki ga bomo sami izdelovali — poleg tega, da nam ne bo treba izvažati deviz iz naše države — mnogo cenejše, ker pri njem nihče ne bo služil dobičkov. Naprave za vojno industrijo bodo povečini, kolikor jim ne bo treba izdelovati vojnega orožja, izdelovale druge izdelke, ki so potrebni naši državi. Potemtakem je graditev naprav za vojno industrijo potrebna tudi malim državam, kot je naša. Kako bi mogli govoriti o graditvi socializma v državi, ki ne skrbi za to, da bi hkrati z vsem drugim izdelovala tudi sredstva za zaščito pred morebitnim napadom, za zaščito svojih revolucionarnih pridobitev. Če ne bi mislili na to, bi prepustili velike sadowe revolucije, ki so si jih narodi s krvjo in znojem priborili, prvemu napadalcu, ki bi se mu zahotelo ugrabiti te plodove. Kdor ni vojaško dovolj močan in pripravljen, je igračka v rokah močnejših, to pomeni tvegati vse. Potemtakem je jačanje obrambne moči naše države, graditev vojne industrije, jačanje naše ljudske armade sestavni del graditve socializma v naši državi. Samo tedaj, če bomo sposobni braniti naše revolucionarne pridobitve, bomo živeli kot svobodni narodi, samo tedaj, če bomo branili naše tovarne, bodo zares naše, bodo izdelovale za nas. V nasprotnem primeru pa bi se moglo zgoditi, da ne bi gradili zase, temveč za koga drugega. Takšna je, žal, današnja stvarnost, mi pa ne moremo in ne smemo pred njo zapirati oči.

Zaključek II. kongresa Zveze književnikov FLRJ

Med razpravo, ki je bila tretjega dne zasedanja II. kongresa Zveze književnikov Jugoslavije o referatih, so sodelovali književniki Ivan Dončević, Elji Finci, Miško Kranjec, Marijan Jurkovič, Janjo Dionovič, Peter Leric, Janez Potrč, Ervin Šinko, Oto Bihalji — Merin, Peter Levček, Slavko Vukosavljevič, Miroslav Ravber, Eros Sekvi, Zivko Jeličič, Petar Lasta in Milan Bogdanovič.

Po razpravi so sprejeli novi statut Zveze književnikov Jugoslavije, nato pa izvolili upravni odbor, nadzorni odbor in častno sodišče. Za predsednika upravnega odbora je bil izvoljen Ivo

Plan blagovnega prometa smo letos presegli za 4,7%

Govor ministra za trgovino in preskrbo tovariša Osmana Karabegoviča

Potem je govoril minister za trgovino in preskrbo tov. Osman Karabegovič. Najprej se je dotaknil samega sistema in pogojev preskrbe, potem pa je med drugim rekel:

»Tovariši ljudski poslanci! S pomočjo naše socialistične trgovine oziroma njene aparata in v njem zaposlenih ljudi se uresničuje tisti najneposrednejši stik države z množicami in sicer v vprašanju njihove preskrbe s tistim, kar potrebujejo za življenje. Ker je naša socialistična trgovina po naravi svojih nalog postavljena pod neposredno kontrolo množic, kjer ljudje najlaže in najbolj konkretno reagirajo na pomanjkljivosti in napake, na birokratske ukrepe organov oblasti naše trgovinske mreže in posameznikov, dalje, ker se sliši največ upravičene in konstruktivne kritike iz ust delovnih ljudi, mislim, da je zato potrebno pred vami, s tem pa tudi pred našim ljudstvom nekoliko podrobneje spregovoriti o uspehih, ki smo jih dosegli letos v izpolnjevanju plana blagovnega prometa, pa tudi o pomanjkljivostih in napakah, pa naj bodo objektivne ali subjektivne, o napakah, ki zavirajo pravi razvoj naše socialistične trgovine, oziroma pravi razvoj prometa ter preskrbo delovnega ljudstva s tistim, kar za življenje potrebuje. Vse, kar smo storili na tem področju dejavnosti, ne glede na pomanjkljivosti in napake, vse to skupaj bo temeljit odgovor klepetuljam iz ljudskih demokracij, ki se širokoustno o navidezni blaginji svojih delovnih množic, izmišljajo pa si, da imamo v Jugoslaviji lakoto in bedo. Mi pa vemo, s kolikšnimi naporji mora delati v obdobju, ko dežela gradi socializem, da zagotovi normalno preskrbo in prehrano prebivalstva. Tem bolj smešne in tem prozornejšo so bajke čekačev iz ljudskih demokracij o navidezni blaginji delovnih množic v njihovih deželah. Očitno je, da bi radi s temi bajkami, kakor tudi z vso svojo nesramno gonjo proti naši deželi, preslepili množice, zamašili svojemu ljudstvu usta ter prikrili nered in težavno stanje v svojem gospodarstvu. Toda s praznimi bajkami o blaginji ne bomo nikogar osrečili. Laži, ki jih širijo o življenjskih pogojih delavcev v Jugoslaviji, bodo navsezadnje padle na njihovo glavo.

Tovariši ljudski poslanci! Plan blagovnega prometa za leto 1949 smo v celoti izpolnili 104,7 odstotno, in sicer: za garantirano preskrbo 102,4, za vezano trgovino 100,8, za prosto prodajo pa 106,9.

Zdaj pa pogledimo, kako smo realizirali blagovni promet v celoti, kako smo ga realizirali po vrstah trgovine v primeri z realizacijo leta 1948: leta 1948 skupaj 87.437.640.000 din, leta 1949 pa 98.119.833.000 din, kar znaša v odstotkih 112,2%; garantirana preskrba leta 1948 25.945.496.000, leta 1949 pa 30.575.214.000, kar znaša v odstotkih 117,8; vezana trgovina 1948, leta 10.141.550.000, leta 1949 pa 10.903.204.000, kar znaša v odstotkih 107,5 (tu moramo upoštevati vse ome-

jitve, ki so zadele leta 1949 bogate kmete v vezani trgovini, kakor tudi določeno večino plafona); prosta prodaja 1948, leta 51.850.594.000, leta 1949 pa 56 milijard 80.670.000, kar znaša v odstotkih 109,2%.

Potem ko je navedel podrobne podatke o potrošnji posameznih predmetov, se je tov. Karabegovič podrobneje dotaknil pomanjkljivosti, ki zavirajo pravi razvoj preskrbo potrošnikov.

»Ljudskim republikam smo odobrali glede na plan do 103,6% živilskih nakaznic. Dejansko pa je bilo izdanih 114,9%; povprečno je bilo izdanih mesečno 210.782 nakaznic več. To prekoračenje plana potrošnikov je povzročilo, da smo porabili 2872 vagonov več žita, 982 vagonov sladkorja in 487 vagonov maščob. Ko bi bili porabili te količine za dejansko planirane potrošnike, bi bila preskrba boljša in rednejša. Plan potrošnikov za tekstilije in obutev (za čas od aprila do decembra) je znašal 5 milijonov 613.108, izdali pa smo v tem času 5.873.771 industrijskih nakaznic ali 104,8 odstotka plana. Točk je bilo planiranih 778.334.000, izdanih pa 829.526.000 ali 106% plana. Samo v treh četrtletjih leta 1949 smo izdali potrošnikom 101 milijon 185.000 točk več kakor leta 1948 skupaj. Zato so ljudske republike plan potrošnikov za tekstilije presegle za 270 tisoč 563 potrošnikov, kar znaša 51 milijonov 170.000 točk v približni vrednosti 620 milijonov dinarjev blaga. Za toliko je bila redna preskrba v planu predvidenih potrošnikov z industrijskim blagom manjša in zaloga blaga v nadrobno-prodajni mreži so mnogo manjše, kakor bi morale biti po planu.

Osnovno vprašanje o številu potrošnikov, ki imajo pravico do garantirane preskrbe, je izdajanje živilskih nakaznic na vasi. Popis potrošnikov v avgustu je pokazal, da izdajamo živilske nakaznice tudi tistim, ki žive v gospodarstvih, ki imajo lastno zemljo in ki bi se lahko preskrbovali iz lastnih virov. Tako imamo na garantirani preskrbi z živili 626 tisoč 367 gospodarstev, ki imajo nad 0,5 hektara orne zemlje oziroma 1.780.170 potrošnikov ali okrog 28% celotnega števila potrošnikov na garantirani preskrbi. V tem številu je 587.000 oseb v delovnem odnosu. Potrošniki v teh gospodarstvih so prejeli po nižjih cenah za 7.439.737.000 din blaga, kar znaša 26,3% celotnega blagovnega fonda za garantirano preskrbo po planu za leto 1949. V gospodarstvih

od 0,5 do 2 ha je bilo potrošnikov 1.052.156;

od 2 do 5 ha je bilo potrošnikov 470.244;

nad 5 ha je bilo potrošnikov 131.064.

Če upoštevamo proizvodno možnost teh gospodarstev, pridemo do sklepa, da smo mesečno preskrbovali 918.000 potrošnikov več, kakor je bilo po predpisih potrebno.

»Novi ukrepi v vezani trgovini,« je rekel tov. Karabegovič med drugim, »so šli leta 1949 za tem, da bi povečali preskrbo malih in srednjih kmetov, hkrati pa omogočili bogatim kmetom prodajati pridelke po vezanih cenah in kupovati industrijsko blago. Ti ukrepi določajo pravico in obseg sodelovanja individualnih kmetičkih gospodarstev v trgovini po vezanih cenah in so važen čimtelj v rokah naše ljudske oblasti in naše Partije za krepitev socializma na vasi.

Kmetijske obdelovalne zadruge so dobivale prednostno preskrbo preko mreže posebnih prodajal, ki jih imamo 2860. Če primerjamo prodajo blaga individualnim kmetičkim gospodarstvom in v kmetijskih obdelovalnih zdruških članjenim gospodarstvom od julija do konca oktobra, vidimo, da je odpadlo povprečno na eno gospodarstvo prodanega blaga:

a) individualnemu gospodarstvu okoli 1100 din,

b) v kmetijski obdelovalni zdruški članjenemu gospodarstvu okrog 2050 dinarjev.

Minister Karabegovič je potem navajal podatke, iz katerih je razvidno, da so kmetijsko obdelovalne zadruge ne le kupile več na eno gospodarstvo odpadajočega industrijskega blaga, marveč da so imele tudi boljše izbire.

»Leta 1949,« je rekel tov. Karabegovič, »se je zeatno razvila prosta trgovina s predmeti, namenjenimi široki potrošnji. Prejajna leta je bilo v prosti prodaji manj važnih predmetov, v začetku leta 1948, ko smo uvedli sistem dvojnih cen, pa so prišli v prosto prodajo po višjih cenah mnogi predmeti, ki smo jih prej prodajali na bone, nakazila in podobno. K razvoju proste trgovine so znatno pripomogli odloki zvezne vlade, po katerih je prišla v prosto prodajo skoraj celotna industrijska in obrtna lokalna proizvodnja. Ti ukrepi so pripomogli, da se je pojavila v prosti prodaji velika množina važnih predmetov, s čimer je našim delovnim ljudem omogočena dodatna preskrba, ki jim omogoča dvigniti življenjski standard. Da so široke potrošniške množice z veseljem sprejele to obliko trgovine in da je rodila v naši splošni ekonomiki pozitivne rezultate, dokazuje tudi dejstvo, da so naši potrošniki po nepopolnih podatkih v desetih mesecih kupili približno za 13 milijard din raznih proizvodov lokalnih proizvajalnih podjetij.«

V sklepnem delu svojega govora se je tov. Karabegovič dotaknil stanja in problemov trgovinske mreže ter dela za izboljšanje strokovnega trgovskega kadra.

Nadaljevanje z 2. strani.

ralnih enot, za opravičene, sem menil, da to vprašanje oblike federacije ni načelno. Toda razlika v stališču se je pokazala v resnici načelna, ker so hoteli bolgarski voditelji samo tako federacijo, v kateri bi imela Bolgarija opovlaščen, hegemonistični položaj proti vsem ostalim Južnim Slovanom.

Lahko rečemo, da je bil sofijski proces v glavnem proces proti federaciji Južnih Slovanov kot enakopravnih narodov. Sofijski proces, ki se je opiral na nesramno ponarejanje vseh dejstev s pomočjo lažnivih priznanj in celo posmrtnih, je predložil vsi zadevo kot naš poskus, da bi »Bolgarija izgubila s svojo priključitvijo k Jugoslaviji svojo nacionalno suverenost, ozemeljsko nedotakljivost in neodvisnost, in sicer s tem, da bi bila Bolgarija v federaciji »sedma« enota z istimi pravicami, kot n. pr. Hrvaška, Slovenija itd. Privoliti bi morali na hegemonijo Bolgarov v južnoslovanski federaciji ter se odreči pravici do samoodločbe narodov, na kateri smo ustvarili našo socialistično federacijo. Srbi, Hrvati, Slovenci, Makedonci in Crnogorci, vsi ti bi morali izgubiti pravico do svoje samostojnosti. Do svoje posebne republike in šele njim vsem skupaj bi bila priznana veljava, ki bi pripadla Bolgarom samim.

Se nekaj besed o bolgarskem izrazu »sedma« republika. V naši federaciji ni niti prve niti zadnje republike, temveč so vse enakopravne. Pri nas ni

vodilnega naroda, kot v ruski federaciji. Toda v seznanu naših republik, recimo, v Ustavi ali n. pr. v proračunu pišemo navadno na prvem mestu Srbijo kot največjo republiko, nato Hrvaško itd. Kje pa je zapisano, da smo hoteli, da bi bila v taki protokolarni rang-listi Bolgarija na sedmem mestu? Navedel sem vam prvi člen iz našega predloga o federaciji, kjer smo Bolgarijo postavili prav na prvo mesto, preprosto zato, ker je večja od Srbije po številu prebivalcev.

Tovariši ljudski poslanci!

Mislím, da o tem predmetu ne morem nič več povedati. Ako je bil Trajčo Kostov obešen zato, ker je hotel z Jugoslavijo federacijo, ta pa je z isto vztrajnostjo želel prav takšno federacijo z bolgarsko hegemonijo, kakršno so želeli in žele vsi člani bolgarskega Politbiroja, tedaj so obesili najbolj nedolžnega človeka, z njihovega stališča, s stališča obtožbe v tem sramotnem procesu. Toda, če so Kostova lahko obesili, resnica o južnoslovanski federaciji ne more biti obešena. Za to so premajhni ne le sofijski krvniki, ampak tudi njihovi učitelji.

Toda tako bolgarski Politbiro kakor tudi tožilci in sodišče so samo igrali v tujih rokah, samo poslušni izvrševalci ruske politike, ki namerava razbiti enotnost vseh balkanskih narodov ter uničiti njihovo neodvisnost.

Sofijski proces se je drugače končal, kakor so želeli njegovi aranžerji. Sofijski proces je strahovita obtožba tako

proti hegemonističnim namenom sedanjih ruskih voditeljev kakor proti njihovim obžalovanju vrednim metodam ter brezobzirnosti, da se doseže tak nedemokratski protisocialistični in kontrarevolucionarni smoter.

Po vsem tem, kar sem navedel, tovariši poslanci, je očitno, da ni potrebno izgubljati besed za druge grdobije, ki jih je skušala sofijska obtožba naprtiti naši državi in njenim voditeljem, kot n. pr. da smo hoteli ubiti Dimitrova. Svobodno lahko rečem in mislim, da bodo to verjeli tudi pošteni bolgarski komunisti in bolgarsko ljudstvo, da smo Tito, Kardelj, Djilas, Ranković, jaz in mi vsi bolj ljubili in spoštovali pokojnega Dimitrova kot mnogi člani bolgarskega CK, pa naj je bil to tudi Cervenkov, ki je bil dolgo osebni tajnik Dimitrova in ki je spisal knjigo proti Dimitrovu, za katero je napisal predgovor trockist Vacleki, prav tisti, ki ga obtožnica spravlja v zvezo z našimi voditelji in čigar knjigo so v Moskvi vzeli iz prometa, ko se je Dimitrov vrnil iz lipskega procesa. Take krvave fantastične obtožbe si lahko izmislijo samo grdobe, sposobne za taka dejanja.

Tovariši ljudski poslanci!

Sofijski proces je doživel poraz tudi v svojem namenu, da bi pri bolgarskem ljudstvu vžgal nerazpoloženje in sovražne občutke proti Jugoslaviji in njenemu vodstvu, in zato, da bi zatri v bolgarskem ljudstvu močno željo po združitvi z Jugoslavijo. Ta želja je med bolgarskim ljudstvom živa še da-

nes, po procesu, morda bolj kot prej. Bolgarsko ljudstvo vidi svojo rešitev v južnoslovanski federaciji, v federaciji s prav takšno Jugoslavijo, kakršna je danes pred njegovimi očmi, ki jih taki procesi ne morejo zamegliti. To je znano tudi aranžerjem procesa. V tem pogledu bom navedel samo en primer.

V sofijskem listu »Izgreve« z dne 6. decembra t. l. je izšel članek Lozana Strelkova, ki je komunist, vendar dela v uredništvu tega zvezarskega lista. Na koncu članka pravi:

»Zapomnite si dobro vi, fašistični in reakcionarni ostanki, trajčokostovci in angloameriški ter titovski špijoni in morilci, vi, ki ste zaradi zadnjega zloma postali hoječji in histerični, vi, ki zvonite na telefonih, pišete pisma, spuščate listke v poštna nabiralnike in kričite: »Dovolj! Prenehajte!«

Ne! Ne bomo prenehali vse dotlej, dokler vas ne polovimo do zadnjega, dokler vas ne uničimo do kraja, absolutno do kraja!«

Zahvaljujemo se temu nehisteričnemu novinarju, da je tako prosto dušno izblebel, kako se ljudstvo v Sofiji vede nasproti sedanjim protijugoslovanski gonji. Naj on in vsi njemu podobni gonijo svoje, resnica bo vendarle zmagala tudi v Bolgariji. Prepričan sem, da bolgarsko ljudstvo dobro ve in vidi, kdo so sovražniki uresničitve največjega sna, najboljših ljudi bolgarskega in naših narodov, bratskega zblinjanja in zedinjenja Jugoslovancev.

Ekspeze ministra za pomorstvo tovariša Vicka Krstulovića

Plan investicijske zgraditve pomorskega gospodarstva 1950. leta — je dejal med drugim v svojem ekspezu minister Krstulović, »kaže povečanje glede na 1949. leto za 13,7%. Od predložene plana odpade na kapitalno graditve 92%, na družbeni standard pa 8% ali 25% v odnosu do plana gradbenih objektov. Od kapitalne graditve odpade na trgovsko mornarico 64,5%, na pristanišča 25%, na lastno gradbeno operativno in druga dela 10,5%, vstevši podjetje za reševanje in vlačenje ladij ter remontno ladjedelnico, ker se bo problem remonta ladij v 1950. letu in naslednjih letih zelo zaostri.

Od investicijskega plana za 1950. leto znašajo gradbeni objekti 22,4%, od tega gre četrtina na objekte družbenega standarda. S temi investicijami moramo doseči nadaljnjo in hitro povečanje delovne storilnosti tako glavnih kakor tudi manj važnih panog dejavnosti. Razen tega določa investicijski plan pospešeno zgraditev naših porušeni in nezgrajeni obal, mehanizacijo pristanišč (zlasti reškega), končno še intenzivnejšo zgraditev objektov družbenega standarda, se pravi stanovanjskega prostora v naših glavnih pristaniščih, zlasti pa na Reki, v Splitu in v Ploču.

Minister Krstulović je nato govoril o izpolnitvi planskih nalog v 1949. letu ter dejal, da je bil osnovni letni plan prevoza blaga izpolnjen z 90% po tonah bremena in 85% po tonskih miljah, plan prevoza potnikov pa s 100% po številu potnikov in 85,5% po potniških miljah. Po operativnih planih znaša izpolnitev 100,2% po tonah bremena in 95,6% po tonskih miljah, 110,27% po številu potnikov in 112,2% po potniških miljah.

Plan gradbenih objektov je bil izpolnjen s 101% po norma-urah, plan bageriranja morskih pristanišč in plovni poti pa je bil izpolnjen s 104,5% tudi po norma-urah, po količini izkopa s 103%.

Izvršiti reorganizacijo v resoru tako, da bi naše organizacijsko-gospodarske enote čim bolj ustrezale svojim gospodarskim funkcijam. Zlasti zaostri vprašanje borbe za stalno delovno silo, razviti aktivnost glede na realizacijo s planom določenih objektov družbenega standarda, omogočiti stalno izboljšanje prehrane naših delovnih ljudi, razviti vsestransko delavnost v borbi za visoko delovno storilnost, revidirati delovne norme v pristaniščih in pomorskem gradbeništvu, da bi se okrepla delovna storilnost, razvijati iniciativo za čim boljše izkoriščanje in skrb za sedanja mehanizacijo, razviti in organizacijsko utrditi sistem vzgoje strokovnih kadrov po šolah in tečajih. V sodelovanju z delavci in po proizvodnih posvetovanjih povečati borbo proti kršitvam delovne discipline.

Do sedaj doseženi uspehi, nove kapacitete, ki jih določa investicijski plan, stalno dviganje zavesti delovnih ljudi naše države, moralno-politični vpliv naše Partije, našega partijskega in državnega vodstva so zadostno poročilo, da bodo tudi delovni ljudje pomorskega gospodarstva izpolnili obveznosti, ki jim jih daje plan za 1950. leto. Nobene ovire, kot tista 1948. s parnikom »Radnik« v New Yorku in ta sedaj s parnikom »Srbija« v Marseillu, organizirane od mednarodne reakcije informbirojevskih agentov, jih ne bodo omajale v njihovi odločnosti, da vztrajajo do končne zmage. To so doslej dokazali z nešteti primeri s tem, da so se častno, požrtvovalno in vztrajno borili na najbolj izpostavljenih postojankah naše socialistične graditve. Naše slavne pomorske tradicije, zlasti tiste iz NOV na morju so dobile sedaj svoj odraz na fronti za preobrazbo in zgraditev našega pomorskega gospodarstva.

Naši delovni ljudje, ki jih vodi njihova junaška Partija in tovariš Tito, bodo napeli vse svoje sile, da bo plan za 1950. leto ne samo izpolnjen, temveč tudi prekoračen. Tovariši ljudski poslanci, prosim vas, da glasujete za predloženi proračun resora ministristva za pomorstvo.

»Tovariši ljudski poslanci! Zvezna podjetja ministristva za promet bodo v celoti izpolnila svoj gospodarski plan po vrednosti, nekatera podjetja, kot brodarško-bagersko podjetje, pa je že izpolnilo plan s 142%. Izpolnjevanje plana ni šlo lahko in gladko. Graditev socializma vsebuje težave, vendar pa so to težave rasti, imeli pa smo še druge težave. Vsa naša gospodarska podjetja so občutila posledice ali neposredno na svojih plečih gospodarski pritisk informbirojevskih držav, ki hočejo zadušiti graditev socializma pri nas, zadušiti svobodo in neodvisnost naše države. Pri tem je imelo prometno ministristvo posebne težave. Plan je določal približno eno petino poslovanja v izvozu in uvozu z informbirojevskimi državami, ki je zaradi njihove diskriminacijske politike odpadlo. Razen tega sta bili v sklopu ministristva za promet dve jugoslovansko-sovjetski družbi »Juspad« in »Justas«, ki sta namesto pomoči, kar je bila njuna naloga, zavirali naprej razvoj naših produktivnih sil, po informbirojevski resoluciji pa sta jeli odkrito sabotirati. Vse te težave smo morali premagati.

Ko je nato govoril o premagovanju teh težav, zlasti v rečem prometu, je minister Maslarić dejal: »Najprej je prišla na vrsto likvidacija »Juspada«. Čeprav je imela Jugoslavija v tej družbi 304 delavce, ZSSR pa samo

in druge plovbe. Navtični in strojniški oddelki pomorskih tehnikov je letos končalo nad 100 dijakov. V teh oddelkih pomorskih šol in pomorskih tehnikov, je letos vpisanih 380 novih dijakov ter je bil vpisni plan izpolnjen s 120%. Da bi zagotovili visoko kvalificirani in vodilni kader za vse panoge pomorskega gospodarstva, je bila letos ustanovljena višja pomorska šola na Reki z gospodarskim navtičnim in strojniškim oddelkom.

Na koncu svojega ekspeza je minister Vicko Krstulović dejal: »Naloga, ki izvira iz plana za 1950. leto, kaže velikanski podvig, ker iz-



kuže povečanje v primeri z izpolnitvijo plana 1949. leta za 45% v tonskih miljah, 24% po tonah bremena, 38,8% pri razkladanju v pristaniščih in 60% pri pomorskem gradbeništvu. V 1950. letu imamo tele neposredne naloge:

Povečati plani odkupa v glavnih strokah kmetijske proizvodnje, t. j. živine in žita, se izpolnjujejo. Isto velja tudi za odkup krompirja, ki je za nas ena najvažnejših odkupnih kampanj. Plan je letos glede na relativno dobro letino presegel visok. Od planiranih 14.000 vagonov je bilo odkupljenih dosega 70 odstotkov. Po naših dosežanih ocenah pa ni objektivnih razlogov, da ne bi mogel biti izpolnjen 100 odstotno.

Tovariši Miha Marinko je v nadaljevanju svojega govora navedel okoliščine, ki so značilne za izpolnitev plana v glavnih sektorjih proizvodnje. Govoril je o kampanjskem načinu dela in neenakomernem tempu v izpolnjevanju planskih nalog.

V nadaljevanju se je tov. Marinko dotaknil tudi peregaba problema pomanjkanja delovne sile, ki je letos ni mogla popolnoma nadomestiti niti velikanska pomoč frontovcev, ki so opravili na raznih delovnih 10 milijonov delovnih ur več kot lani. Pomanjkanje delovne sile je bilo vzrok za pozni začetek letošnje gradbene sezone. Ko je opozoril na nujnost pametnega izkoriščanja razpoložljive delovne sile, je tov. Miha Marinko rekel:

»Razne sindikalne brigade, ki so odhajale iz večine podjetij vse leto na sežnje drv, nam dajejo povod za domnevo, da je v teh podjetjih dejansko več delovne sile, kot je potrebno. Podlaga za to domnevo nam daje posebno dejstvo, da so imela mnoga podjetja vse leto težave z nerednim dobavljanjem surovin in da so v zadnjih mesecih, ko so surovine dospеле, seveda zaradi čudovitega prizadevanja in delovnega poleta delovnih kolektivov končno vendar nadomestila zaostanek.

Potem je govoril predsednik vlade Bosne in Hercegovine tov. Djuro Pucar: »Glede na predlog vsedravnega proračuna bi rad naglasil, da se je v njem kakor v prejšnjih proračunih popolnoma izrazilo pravilna nacionalna politika naše Partije in vlade. Kaže se tudi v proračunskih posameznih republik. Dejstvo,

Tretja skupna seja Zveznega sveta in Sveta narodov Ljudske skupščine FLRJ

V sredo je bila tretja skupna seja zveznega sveta in sveta narodov na osmem rednem zasedanju Ljudske skupščine FLRJ. Seje so se udeležili člani zvezne vlade s podpredsednikom vlade

in ministrom za zunanje zadeve Edvardom Kardeljem na čelu. Predsedoval je podpredsednik zveznega sveta Franjo Gažli.

Ekspeze pravosodnega ministra FLRJ tovariša Frana Frola

Ko je Ljudska skupščina sprejela ukaz Prezidija o določanju pristojnosti oblastnih ljudskih odborov, je dobil besedo pravosodni minister vlade FLRJ Frano Frol. V začetku govora je tov. Frol naglasil, da je naša pravosodna uprava imela letos pomembne naloge, ki so v okviru celotne dejavnosti organov ljudske oblasti imele namen nadaljnje pospeševanje socialistične graditve v naši deželi. Pravilna izbira sodnih kadrov in pravilna razporeditev, strokovno in politično usposabljanje kadrov, pravilna teritorialna razdelitev sodišč, gnotna zagotovitev in namestitve sodišč, skrb za porotniški kader, vprašanje advokature, zbiranje sodne prakse — to so bile glavne naloge pravosodne uprave v preteklem letu.

Minister je dejal: »Kljub pomanjkljivosti, mislim, da so naša sodišča v celoti izpolnila naloge, ki so jih čakale, predvsem zaradi pravilnega sodelovanja med sodišči in pravosodno upravo na eni strani ter javnega tožilstva in ljudskih odborov na drugi. To sodelovanje

je bilo stalno in je ugodno vplivalo na delo sodišč.

Ko je tov. Frol govoril o vrhovnih in višjih sodiščih ter o njihovem nadzorstvu nad delom nižjih sodišč in o vprašanju advokature, je dejal:

»Razbrzdana obrekovalna gonja voditelj ZSSR in drugih informbirojevskih dežel se je pokazala tudi v delu sodišč, ki so morala še bolj povečati budnost in pravilnost svojega dela, da bi zavrnili in onemogočili to obrekovalno dejavnost, ko so hkrati varovala demokratičnost našega socialističnega pravosodja.

Tovariš Frol je končno naglasil, da so leta 1950 glavne naloge našega pravosodja: nadaljnje organizacijsko utrjevanje naših sodišč, intenzivno delo pri strokovnem in političnem usposabljanju sodnikov in drugega sodnega osebja, organizacijsko utrjevanje okrožnih sodišč, tesnejše povezovanje organizacije in metode dela pravosodne uprave s sodno prakso in živahnije delo vrhovnih sodišč za poenotenje in zbiranje sodne prakse.

Govor predsednika vlade LRS Mihe Marinka

Plan industrijske proizvodnje, je rekel predsednik tov. Miha Marinko, bo izpolnjen 105 odstotno. Nekatero panogo kot tekstilna, usnjarska in živilska industrija so že presegle svoje letne plane. Rudniki v Sloveniji so izpolnili svoj letni plan proizvodnje sredi decembra. Plan je izpolnila tudi gozdna industrija, posebno v prvih fazah proizvodnje, ter lesna industrija. V zaostanku pa sta dovoz in izvoz, in sicer v veliki meri zaradi pomanjkanja prevoznih sredstev in pomanjkljivosti v organizaciji proizvodnje in prevoza.

Povečani plani odkupa v glavnih strokah kmetijske proizvodnje, t. j. živine in žita, se izpolnjujejo. Isto velja tudi za odkup krompirja, ki je za nas ena najvažnejših odkupnih kampanj. Plan je letos glede na relativno dobro letino presegel visok. Od planiranih 14.000 vagonov je bilo odkupljenih dosega 70 odstotkov. Po naših dosežanih ocenah pa ni objektivnih razlogov, da ne bi mogel biti izpolnjen 100 odstotno.

Tovariši Miha Marinko je v nadaljevanju svojega govora navedel okoliščine, ki so značilne za izpolnitev plana v

glavnih sektorjih proizvodnje. Govoril je o kampanjskem načinu dela in neenakomernem tempu v izpolnjevanju planskih nalog.

V nadaljevanju se je tov. Marinko dotaknil tudi peregaba problema pomanjkanja delovne sile, ki je letos ni mogla popolnoma nadomestiti niti velikanska pomoč frontovcev, ki so opravili na raznih delovnih 10 milijonov delovnih ur več kot lani. Pomanjkanje delovne sile je bilo vzrok za pozni začetek letošnje gradbene sezone. Ko je opozoril na nujnost pametnega izkoriščanja razpoložljive delovne sile, je tov. Miha Marinko rekel:

»Razne sindikalne brigade, ki so odhajale iz večine podjetij vse leto na sežnje drv, nam dajejo povod za domnevo, da je v teh podjetjih dejansko več delovne sile, kot je potrebno. Podlaga za to domnevo nam daje posebno dejstvo, da so imela mnoga podjetja vse leto težave z nerednim dobavljanjem surovin in da so v zadnjih mesecih, ko so surovine dospеле, seveda zaradi čudovitega prizadevanja in delovnega poleta delovnih kolektivov končno vendar nadomestila zaostanek.

Govor tovariša Djura Pucarja

Potem je govoril predsednik vlade Bosne in Hercegovine tov. Djuro Pucar: »Glede na predlog vsedravnega proračuna bi rad naglasil, da se je v njem kakor v prejšnjih proračunih popolnoma izrazilo pravilna nacionalna politika naše Partije in vlade. Kaže se tudi v proračunskih posameznih republik. Dejstvo,

da je proračun gospodarsko zaostalim republikam zagotovil njihov hitrejši razvoj, jasno pričča o tem, da so v naši deželi ustvarjeni takšni odnosi med republikami, ki omogočajo tako njihov hiter razvoj in krepitev kakor tudi razvoj in krepitev Jugoslavije kot celote.

Iz obrazložitve predsednika zvezne

Poštno brzojavni telefonski promet je že večji kot je določen s petletnim planom — je rekel minister Zaim Šarac

Plan prometa poštno-telefonsko-brzojavne službe je bil v vseh strokah za leto 1949. povprečno povečan za 23% v primeri z letom 1948. Ta plan pa je ob koncu leta izpolnjen za 109,7%. Uslužbeni poštne stroške so v prvih treh letih naših letih ne le izpolnjevali prometne plane, temveč jih tudi presegali, tako da je promet že letos v vseh strokah — v pošti, brzojavni in telefonski — dosegel višino, ki je po petletnem planu določena za leto 1951.

Čeprav je bil po evidenci poštne ministristva medkrajevni poštni promet letos skoraj šestkrat večji kakor leta 1939., medtem ko se krajevni promet ni tako povečal, so mojnje vendar pri krajevni telefonskih pogovorih večje kakor pri medkrajevnih. Letos je bilo izpolnjena 98,2% plana krajevni pogovorov, plan

medkrajevni pogovorov pa 126,9%. Glavni vzrok te razlike je, da smo medkrajevne naprave razširjali in modernizirali, medtem ko je plan za razširjenje avtomatizacije zaostal. Pravočasno smo sklenili pogodbe z deželami vzhodne Evrope za avtomatske centrale, te dežele pa so sistematično ovirale odpošiljanje, da bi gospodarsko izolirali našo deželo, dokler niso enostransko ustavile odpošiljanja pogodbenih predmetov. Poštno ministristvo si je letos prizadevalo, da bi organiziralo vsaj v svojih delavnicah in montažnih podjetjih proizvodnjo telefonskih in brzojavnih sredstev, zagrebški kolektiv pa je s svojim delom dokazal, da je sposoben za proizvodnjo tudi najbolj kompliciranih naprav. Ta kolektiv je že serijsko izdelal, montiral in izročil v obrat več central sistema CB, z zmogli-

planske komisije tov. Kidriča je razvidno, kako je izpolnjen plan leta 1949 v celoti, jaz pa se bom kratko dotaknil izpolnitve proračuna in proizvodnega plana v LR Bosni in Hercegovini. Naša republiška industrija je v celoti izpolnila proizvodni plan za 100,4%. Republiška lesna industrija, ki je imela zelo pomembno proizvodno nalogo za vse naše gospodarstvo, je izpolnila 98% svojega plana.

Tov. Pucar je naglasil, da je hkrati s porastom republiške industrijske proizvodnje naglo narasla tudi proizvodnja v zveznih podjetjih, nakar je nadaljeval:

»Letos je bila borba za izpolnitev proizvodnega plana zvezana z velikimi napori pri zagotovitvi delovnih sil za industrijo in rudarstvo ter druge gospodarske panoge. Število zaposlenih delavcev je bilo v primeri z lanskim letom za 40% večje. Ta porast je bil deloma dosežen s povečanjem števila stalno zaposlenih delavcev in s pritegnitvijo številnih frontnih brigad. Letos je v raznih gospodarskih panogah sodelovalo 8390 brigad s 453.828 delavci. To je bila pomembna pomoč, ki jo je Ljudska fronta nudila za izpolnitev plana. Hkrati pa je treba reči, da je imel ta način reševanja vprašanja delovne sile resno pomanjkljivost. Niso se dovolj borili za pritegnitev stalnih delavcev, ampak so se najbolj obračali na frontne brigade, kar se je negativno pokazalo pri doseženem delovnem učinku in proizvodnih stroških. Prihodnje leto bomo morali mnogo resneje začeti reševati vprašanje stalne delovne sile. V borbi za izpolnitev plana se je letos močnejše pokazala iniciativnost za večjo storilnost in s tem tudi za znižanje proizvodnih stroškov. Kot rezultat naporov in globoke zavestnosti delavskega razreda v borbi za izpolnitev plana in za premagovanje vseh težav je vzniknila ter se razvila borba za večjo storilnost.

Letos se je zelo okrepil socialistični sektor v kmetijstvu. Treba je naglasiti, da je bilo lani osorej v naši republici komaj okrog 120 kmetijskih obdelovalnih zadrug, zdaj jih pa je nad 1500 s 56.500 gospodarstvi ali 14% skupnega števila kmetijskih gospodarstev.

Povečanje proizvodnje v vsej deželi je omogočilo izboljšanje preskrbe prebivalstva, kar kaže obseg blagovnega prometa. Blagovni promet je letos za 11% večji od lanskega.

Ko je tov. Pucar naglasil, da proračun LR Bosne in Hercegovine za leto 1950 omogoča izpolnitev nalog, ki jih narekuje petletni plan, je dejal:

»Proizvodni in investicijski plani za prihodnje leto nam nalagajo velike naloge. Kakor letos tako moramo tudi prihodnje leto posvetiti vso pozornost, da bomo čim uspešneje izpolnili naloge, ki so odločilne za izpolnitev petletnega plana. To pa so naloge v težki industriji, rudarstvu, elektrogospodarstvu, lesni industriji in gradbeni stroki. Zavedamo se, da bomo pri izpolnjevanju teh nalog naleteli na težave, toda zaradi pravilne politike Partije in tovariša Tita ter požrtvovalnega dela naših delovnih ljudi, bomo plan z uspehom izpolnili.

Izjavljam, da bom glasoval za predloženi proračun.

Govor tovariša Božidarja Maslarića

29 delnic glede na vloženi kapital, ni mogla Jugoslavija v tej družbi preprečiti izkoriščanja po ZSSR, saj so bila organizacijska načela te družbe takšna, da je bil sovjetski državljani direktor te družbe, popoln gospodar. Prišlo je do tega, da smo morali plačati na jugoslovanskih ladjah, ki so bile vložene kot kapital v »Juspad«, za 52% dražje prevoznino kot ZSSR in za 30% dražje od drugih držav. Družba »Juspad« je tako izgubila samo v dveh letih pri prevozu v ZSSR približno 37.990.000 din. Po sporazumu bi morala ZSSR prinesiti v družbo opremo in material za gradnjo in popravila plovni objektov v vrednosti 67 milijonov dinarjev v roku 5 let. ZSSR pa do leta 1949 ni dala tega materiala, marveč je nasprotno leta 1947 in 1948 porabila material v približni vrednosti 15 milijonov dinarjev, ki ga je gospodarstvo FLRJ po večini nabavilo v inozemstvu. Če primerjamo lansko leto z letošnjim v notranji plovi — je nadaljeval minister Maslarić — dobimo takšne številke, ki kažejo na heroizem naših brodarjev. Če primerjamo indeks notranjega prevoza v letošnjem letu z lanskim letom, opazimo stalni porast, ki se vzpenja od 169 do 310,1. Vse to izprčuje, da so naši brodarji delali letos 1,5 do 3 krat več kakor lani.

Minister Maslarić je nadaljeval svoj ekspezo z razčlenbo dela letalskega in

cestnega prometa letos. Naše letalstvo je izpolnilo svoj plan po številu prevozov potnikov s 104%, po potniških kilometrih s 153%, v tonskih kilometrih z 203%. Vse naloge zveznih in republiških ministristev so bile izpolnjene 100%-no. Remont letal je bil izpolnjen s 112%. Za 16 pregledov letalskih motorjev je bilo določeno 20.867 normiranih ur, to pa je bilo izvršeno v 18.862 delovnih urah, s čimer je bil plan izpolnjen s 109,8%.

Kakor v rečem prometu je imelo tudi civilno letalstvo v svojem sklopu jugoslovansko-sovjetsko družbo »Justo«. Tudi tukaj smo se otrsli zajedalca.

V zvezi z vprašanjem cestnega prometa je minister Maslarić poudaril nezadostno skrb za varovanje motornih vozil, za varčevanje z mazivom, gorivom itd., neracionalno izkoriščanje voznega parka itd. Navzlic vsem tem pomanjkljivostim stopamo pred naše narode z veliko zmago v cestnem prometu. V kratkem bo dograjena avtomobilska cesta Beograd—Zagreb, ki še ni povsem dograjena, ker nas je oviralo pri delu deževje. Ni daleč dan, ko bo tudi ta cesta izročena prometu. Ti cestni so naši narodi opravili izpit politične zrelosti, saj so jo zgradili v rekordno kratkem času in z minimalno mehanizacijo.

voštvo 200 in več priključkov. Te centrale izvrstno delujejo.

Ze zdaj in zlasti s tem, kar je bilo kupljeno v tujini in kar bomo prejeli med letom 1950, so glavni nosilci telefonskega prometa sodobne visoke frekvenčne naprave, kakršne so v stari Jugoslaviji šele začeli uporabljati. Ker je naše medkrajevno kablovsko omrežje še vedno pomanjkljivo, so nujne potrebe narekivale, da na najhitrejši način napeljemo značne proge z izkoriščanjem starega, pozneje pa doma izdelanega materiala. Vse to nas je prisililo, da smo pustili trase, kakor so bile določene prej na eplošno ob železniških progah. Te popravljene značne proge kakor tudi pozneje napeljane so zgrajene tako, da bi ustrezale nizkofrekvenčnim prenosom, razen posebnih tras in tistih, ki so jih napeljivali letos.

Da bi bile značne proge na ustrezajoči višini, je poštnemu ministristvu v planu kapitalne graditve za leto 1950 odobren ustrezajoči material za stabilizacijo sedanjih in napeljavo rezervnih prog in tras, s čimer se bo stopnja večfrekvenčnega izkoriščanja brzojavnih in telefonskih sredstev precej povečala, kakovost pa izboljšala.

Po novi administrativni razdelitvi ljudskih republik na oblasti je poštno ministristvo letos dobilo izvenplansko nalogo, da prilagodi tej spremembi smeri cirkulacije telefonskega in brzojavnega prometa. Pred to spremembo je bil naš telefonski in brzojavni promet usmerjen od okrajnih mest k republiškim arediščem. Zato je nujno potrebno, da se zagotovijo zveze oblastnim središčem na eni strani proti republiškem aredišču, na drugi strani pa z okrajnimi sedeži. Razen končnih del letos je določeno, da leta 1950 dobimo še 150 novih telefonskih zvez, tako da bodo oblastna središča imela boljše telefonske zveze.

Naša država je tudi letos sodelovala pri vseh pereh mednarodnih poštinih vprašanjih. Saldo poštno-brzojavno-telefonske mednarodne službe je tudi za leto 1949. aktiven in aktiva se je v prvih devetih mesecih letos v primeri z letom 1948 povečala za 38%. Poštno ministristvo pa je vendar ugotovilo, da naša podjetja in ustanove v mednarodnem prometu še vedno zelo uporabljajo dolge brzojavke s številnimi nepotrebnimi besedami in imajo nepotrebne telefonske pogovore

Do 29. novembra je izpolnilo letni plan 609 delovnih kolektivov

je poudaril v svojem govoru tovariš Djuro Salaj

»Tovariši ljudski poslanci! V zvezi s proračunom za leto 1950 — četrto leto borbe za zgraditev naše socialistične dežele — bi rad spregovoril nekaj besed o prizadevanju in prispevku delavskega razreda v borbi za izpolnitev prvega petletnega plana.

Naraščanje socialistične zavesti našega delavskega razreda, trdna vera v pravilnost poti, po kateri nas vodita naša Partija in tovariš Tito, želja, da spremenimo našo iz nekdanjega zaostale agrarne dežele v napredno industrijsko, razcvetajočo se deželo socializma, je dan na dan navdajala naš delavski razred z neslučnim delovnim poletom in požrtvovalnostjo v borbi za izpolnitev planskih nalog. Zato ga ni mogla zbežati ne ekonomska blokada, ne onemogla gonja obrekovanja in laži, ne inscenirana monstruozna procesa v Budimpešti in Solifji, ne rožljanje za orožjem na naši meji. Nasprotno, čim srditejši so bili napadi na našo deželo, tem bolj so naši delovni ljudje mobilizirali svoje sile v boju za zgraditev socializma v trdnem prepričanju, da bodo tako najbolje ovrgli obrekovanje in laži ter z našo socialistično stvarnostjo postavili obrekovalce, revizioniste in protirevolucionarje na sramotni oder.

Glejte, kakaj je prav v času, ko je postajala informbirojevska obrekovalna gonja čedalje bolj gorostasna, ko je razglasila našo deželo za fašistično, naše partijske, državne in druge voditelje pa za gestapovce; začel delavski razred naše dežele razvijati gibanje za visoko storilnost dela kot višjo etapo socialističnega tekmovalstva.

Gibanje za visoko storilnost dela se je začelo na pobudo elevskega rudarja Alije Sirotonovića in kmalu se je razširilo na druge rudnike, tovarne in gradbišča. To gibanje je velikanskega političnega in gospodarskega pomena.

Najučinkovitejša oblika boja za visoko storilnost dela je brigadni način dela. In zato od dneva, ko se je gibanje začelo, začelo pa se je v počastitev obletnice V. kongresa KPJ, nenehno naraščalo število brigad v vseh naših rudnikih, tovarnah in na gradbiščih, brigad, ki se bore za visoko storilnost dela. Tako na primer je delalo letos konec novembra v rudarstvu 919 brigad s 7856 brigadirji; v gradbeništvu 1302 brigadi s 13.000 brigadirji; v kovinski industriji 700 brigad z 20.000 brigadirji; v lesni industriji, pod katero razumemo izkoriščanje, žage in finalno proizvodnjo, 2827 brigad; v ladjedelništvu 1396 brigad z 9630 brigadirji; v pristaniških 26 brigad itd.

Gibanje za visoko storilnost dela je od dne do dne bolj množično in postopno prerašča v stalno delovno metodo delavskega razreda naše dežele.

Neposredna posledica socialističnega tekmovalstva v naši deželi je, da nenehno narašča storilnost dela, s katerim delovni kolektivi žanjejo čedalje večje uspehe. Za primer navajam podatke o naraščanju storilnosti dela iz dveh ključnih gospodarskih panog — rudarstva in težke industrije. V primeri z letom 1946. se je rudniški učinek do konca leta 1948. povečal v pogledu rjavega premoža za 26,1%, črnega premoža za 35,7% in lignita za 39,5%. Poudariti je treba zlasti naraščanje storilnosti dela v tekočem letu. Tako se je povečal rudniški učinek v primeri z letom 1948. v desetih mesecih tekočega leta glede rjavega premoža za nadaljnjih 48,6%, glede črnega za 5,4% in glede lignita za 4,1%. Ti uspehi naših delovnih kolektivov so zelo važni zato, ker je to naraščanje v rudarstvu večinoma posledica boljše organizacije dela in večje vneme delavcev, kajti v tem času smo dobili relativno zelo malo nove mehanizacije. — V težki industriji se je storilnost dela na enega zaposlenega delavca do konca leta 1948. povečala v primeri z letom 1946. za 58,9%.

Uspehi makedonskega ljudstva v gospodarski graditvi socializma

Govor tovariša Lazarja Koliševskega

Predsednik vlade Ljudske republike Makedonije, tov. Lazar Koliševski je v svojem govoru med drugim rekel: »Proračun, predviden za Makedonijo za leto 1950 pomeni v primeri s proračunom za leto 1949 in s prejšnjimi leti velikansko povečanje. Proračun znaša 4.662.400.000 din ali v primeri z letom 1949 170%, v primeri z letom 1947 pa 345%. To povečanje proračuna LR Makedonije je predvsem posledica velikega naraščanja gospodarske moči naše republike, kar se zrcali v povečanju narodnega dohodka, kakor tudi v premeštvu zveznega elektroindustrijskega skoraj iz vseh podjetij lahke industrije v administrativno operativno vodstvo naše republike; dalje, to povečanje je bilo omogočeno tudi s sposobnostjo naše republike, da sprejme večje planske naloge, ker smo leta 1949 presegli plan v industrijski proizvodnji in kapitalni graditvi. Narodni dohodek se je povečal zato, ker smo v treh minulih letih letih planske naloge uspešno izpolnili. Leta 1949 je znašal narodni dohodek 11.497.707.000 din ali v primeri z letom 1947 147%, v primeri z letom 1946 pa 253%. Za leto 1950 planirani narodni dohodek bo znašal v primeri z letom 1947 174%. Tako bomo že leta 1950 dosegli 88% v petletnem planu predvidenega narodnega dohodka.

Potem je tov. Koliševski govoril o uspehih gospodarske graditve Ljudske republike Makedonije, ki so zelo veliki. Dotaknil se je tudi tekočih nalog v letu 1950, potem pa je nadaljeval:

Takšnemu zavestnemu prizadevanju naših delovnih ljudi v vsem gospodarstvu je treba pripisati, da je do 29. novembra izpolnilo svoje letne plane 609 kolektivov. V decembru pa beležimo v predčasnem izpolnjevanju letošnjih planov mnogih kolektivov vsak dan nove uspehe.

Vsa ta otipljiva dejstva pa informbirojevskih pandurjev prav nič ne ovirajo, da ne bi dan za dnem na debelo lagali, da naših planov ne izpolnjujemo, da imamo po naših podjetjih stavke, da proizvodnja pri nas na splošno nazaduje itd. Razen tega se radi zatekajo tudi k takšnim lažnim trditvam, kakor da pri nas povprečne delavske mezde baje padajo. Med temi lažmi stopa zlasti v ospredje lažna trditev Giuliana Pajette, ki je v glasilu KP Italije »Vie nuove« serviral svoje »odkritje«, da so povprečne delavske mezde v naši državi padle od 3200 na 2400 din mesečno. Poglejmo, kakšna je ta Pajetova laž v luči stvarnih zaslužkov naših delovnih ljudi. Po našem plačilnem sistemu so delavci plačani po času in po delovnem učinku. Tako na primer znaša plača kvalificiranega gradbenega delavca za delo po času 20 din na uro, za delo po normi pa 25 din na uro. Plača kvalificiranega gradbenega delavca znaša torej po času za 208 ur 4160 din, po normi pa 5200 dinarjev. Ker se pri nas vsako prekoračenje norme v celoti plačuje, dosežejo naši delovni ljudje tudi take zasluške, kakor na primer v gradbenem podjetju »Kongrap« zidarska trojka, ki dela po novem načinu in ki je zaslužila v enem mesecu skupaj 30.000 din, od teh kvalificiran zidar 13.000 din, polkvalificiran delavec 9350 in nekvalificiran delavec 7600 din. V mnogih drugih naših proizvodnih panogah, zlasti v kovinski industriji, so osnovne plače — tako po času, kakor tudi po delovnem učinku — znatno večje od osnovnih plač gradbenih delavcev. S širjenjem gibanja za visoko storilnost dela velikansko število brigad, tako v gradbeništvu, kakor tudi v drugih proizvodnih panogah znatno presega delovne norme. V takšnih primerih pa so njihovi stvarni zasluški znatno višji od zgoraj navedenih.

Glejte, takšne so laži Giuliana Pajette v luči naše resnice o višini delavskih plač, kar velja tudi za druge informbirojevske pandurje, ki lažejo o stavkah v naši deželi.

Tovariši ljudski poslanci! Novo plansko leto prinaša široke možnosti, da pridejo ustvarjalne sile delavskega razreda in naše dežele še bolj do veljave. Ni dvoma, da bo delavski razred še nadalje razvijal gibanje za visoko storilnost dela, saj lahko po tej poti najbolj nenehno dvigamo proizvodnjo. Ob enem se moramo boriti za čim skrbnejše čuvanje materiala, surovin, proizvodnih sredstev in drugih predmetov. Enako veliko pozornost je treba posvetiti borbi za boljše proizvodnjo vseh proizvodov, da bomo našim potrošnikom zagotovili kar najboljšo blago, prav tako pa tudi našemu gospodarstvu boljše surovine in boljše finalne proizvode.

Za izpolnjevanje planskih nalog leta 1950 bodo sindikalne organizacije neutrudljivo delale za mobilizacijo delavskega razreda, za nadaljnjo krepitev njegove enotnosti, da bo lahko pod vodstvom Partije in tovariša Tita z uspešno zgraditvijo socializma izvojeval dokončno zmago.

Izjavljam, da bom glasoval za predloženi proračun.

»Navedel sem nekaj uspehov, ki jih je delovno ljudstvo Makedonije, s svojim delavskim razredom na čelu, pod vodstvom KPJ in tovariša Tita doseglo v letu 1949 in v tem kratkem času od osvoboditve do danes. Po pravičnem smislu lahko ponosni na naš delavski razred, na delovne kmete in našo delovno inteligenco. V boju za zgraditev socializma je bil naš delavski razred v prvih vrstah in s svojim zgledom je vplival tudi na druge sloje našega delovnega ljudstva. Delavski razred je z nepopisno vnemo izpolnil letošnji plan industrijske proizvodnje mesec dni pred določenim rokom 108%. V tej veliki bitki je moral obvladati tudi nove proizvodne panoge in nove proizvode, ki jih prej pri nas nismo poznali.

V industriji je boj za visoko storilnost dela zajel vse panoge proizvodnje. V tekstilni industriji se je storilnost dela povečala za 105,8%. Mnogo delavcev presega normo za 150 do 140%. Tudi v kovinski industriji se je storilnost dela zelo povečala, zlasti v drugi polovici leta 1949.

Število udarnikov se je leta 1949 dvignilo na 7500, kar pomeni v primeri z letom 1948 za 175%.

Iz tega lahko sklepamo, da bo delovno ljudstvo Makedonije lahko izpolnilo vse naloge, ki mu bodo zastavljene. Naše delovno ljudstvo si je pridobilo to lastnost, da gleda težavam v oči in da se jih ne boji. Tega sta ga naučila naša Partija in tovariš Tito.

Izjavljam, da bom glasoval za predloženi proračun.

GOVOR MINISTRA ZA NOVOOSVOBJENE KRAJE TOV. VEČESLAVA HOLJEVCA

Leta 1949 je bilo v celoti obnovljenih v Istri in Slovenskem Primorju 2330 vaških hiš, od česar odpade 1028 hiš na Slovensko Primorje in 1302 hiš na Istro. Skoraj popolnoma je bila obnovljena reška bolnišnica. V Pulju je bilo popravljenih 244 poslopij.

Obnova asfaltnih cest je bila izvršena v Slovenskem Primorju s 100%. Obnovljene so bile ceste Postojna—Reka, Reka—Trst, Trenta—Vrščič, Sv. Lucija—Tolmin in cesta Ajdovščina—Nova Gorica. V Istri so bila dela za obnovo asfaltnih cest končana z okrog 90%. V glavnem sta bili obnovljeni cesti Reka—Pulj in Reka—Šapljane.

Od osvoboditve naprej je bilo v Istri in Slovenskem Primorju popravljenih 18.955 vaških in 1090 mestnih hiš.

Nato je minister Holjavec govoril o preskrbi z vodo in dejal, da so bila dela pri teh objektih končana s 100%. Skupno je bilo zgrajenih 70 vodovodnih objektov, v glavnem cistern in lokalnih vodovodov.

V elektrifikaciji so bila izvršena dela z okrog 100%. Slovenskemu Primorju je bilo pomagano zlasti v elektrifikaciji. Tu je bilo do konca leta elektrificiranih 66 vasi v okrajih Sežana, Gorica, Ilirska Bistrica, Tolmin in Idrija. Regulacija reke Raše se ni razvijala po planu zaradi pomanjkanja mehanizacije in delovne sile. Izkopanih je bilo skupno 60.000 prm. zemlje, t. j. okrog 15% določenih del.

Od pomembnejših del, pri katerih je dalo to ministrstvo svojo pomoč je treba omeniti zgraditve avtomobilske ceste v dolžini 3800 metrov. Z zgraditvijo te avtomobilske ceste je omogočen hitrejši in boljši razvoj Reke in reške industrije. Pri graditvi tega velikega objekta so prispevali samo frontovci 1.500.000 prostovoljnih delovnih ur in z delom dokazali, koliko jim je do razvoja naše socialistične domovine.

Z izpolnitvijo prvega plana pomoči, je nadaljeval minister Holjavec, v višini 513.800 din je bila dana možnost, da je zvezna vlada v drugem polletju sprejela dodatni plan pomoči novoosvojenim krajem, od katerega je bilo do konca leta 1949 porabljenih 190 milijonov 800.000 dinarjev. Namen dodatnega plana je, poizvesti lokalno gospodarstvo, lokalno industrijo in komunalno ter stanovanjsko delavnost. Iz dodatnega plana bodo zgradili v Slovenskem Primorju nekaj manjših tovarn, n. pr. tovarno pletenin v Sežani, tovarno pohištva v Novi Gorici, tovarno likerjev v Ajdovščini, tovarno usnja in tovarno čevljev v Novi Gorici, tovarno peči itd. Z dodatnim planom je zvezna vlada prav tako omogočila, da se pospeši graditev Nove Gorice, novega mesta naše socialistične graditve. Po tem planu bodo v Novi Gorici gradili 4 stanovanjske bloke in začeli graditi pet novih stanovanjskih blokov. Nadalje bodo zgradili poslopje oblastnega ljudskega odbora. Od večjih objektov v Slovenskem Primorju je treba poudariti še zgraditev tovarne v Sežani, ki je ekoran popolnoma dograjena, ter zgraditev turističnih objektov, ki bodo služili odihlu naših delovnih ljudi v soški dolini. Pri izpolnitvi dodatnega plana v Slov. Primorju so bili doseženi veliki uspehi. Samo v Novi Gorici so potrošili od avgusta do danes, t. j. od dneva, ko je bil sprejet plan, 60 milijonov din.

V Istri in na Reki niso dosegli pri izpolnitvi dodatnega plana tako dobrih uspehov kot v Slovenskem Primorju. V tem pogledu je zlasti slabo stanje na Reki, kjer bi bilo treba po dodatnem planu začeti graditi štiri stanovanjske bloke, poslopje oblastnega ljudskega odbora in hotel. Pri teh objektih so do danes na Reki zelo malo storili. V Pulju so pri ureditvi dodatnega plana dosegli dobre uspehe. Ko je govoril o problemu preskrbe, je minister Holjavec dejal:

Leta 1949 je bila preskrba glede na leto 1948 v novoosvojenih krajih veliko boljša in se je redneje ter pravilneje razvijala. Prekrbi velikih industrijskih središč, kot so Reka, Pulj, Raša in Idrija, so povečala naše ministrstvo in ministri republike Hrvaške ter Slovenije posebno pozornost. Lahko rečemo, da so bile težave s preskrbo v novoosvojenih krajih leta 1949 v glavnem precej hitro in pravočasno odstranjene.

Leta 1949 je bilo s posebno komisijo, ustanovljeno pri glavni upravi tega ministrstva v Opatiji, rešenih skupno okrog 6843 neresenih invalidskih zadev iz Istre in Slovenskega Primorja.

Veliki uspehi so bili doseženi zlasti na prosvetnem področju. Od osvoboditve do danes so odprli v novoosvojenih krajih 776 osnovnih šol, 56 sedemletnih, 19 gimnazij, štiri učiteljske šole, 40 šol za učence v gospodarstvu in šest glasbenih šol. Ti uspehi so še pomembnejši, če upoštevamo težko preteklost pod fašistično Italijo, ko ni bilo v Istri in Slovenskem Primorju v nobeni šoli potuka v hrvaščini in slovenščini. Danes je skupno v novoosvojenih krajih 900 hrvaških, slovenskih in italijanskih šol, ki jih obiskuje čez 90.000 učencev.

Z leto 1950 je določila zvezna vlada 500 milijonov din za novoosvojene kraje, kot posebno pomoč izven zneskov, ki jih morata dati republiki Hrvaška in Slovenija. S to pomočjo bodo nadaljevali graditev Nove Gorice, graditev Reke, obnovu Pulja, graditev nadaljnjih lokalnih vodovodov in cistern, elektrifikacijo, pospeševanje turizma, zboljševanje stanovanjskih razmer, graditev šol, bolnišnic itd. Ta posebna pomoč za leto 1950 bo z redno graditvijo, ki jo bosta opravljali republika Hrvaška in Slovenija, veliko pripomogla, da se bodo življenjske razmere v teh krajih še nadalje zboljšale. Skupno z drugimi deli, ki jih opravljajo zvezni rezori, n. pr. ministrstvo za železnice, ki gradi progno Lupoglav—Raša, ki bo leta 1950 popolnoma dokončana, dalje ministrstvo za pomorstvo, ki bo v letu 1950 nadaljevalo z obnavljanjem reškega pristanišča, bo ta pomoč pomenila velik korak naprej za zgraditev novoosvojenih krajev.

Socialistični sektor je že letos dal okoli 20 odstotkov odkupljenih količin belega žita in 50 odstotkov debelih prašičev

Govor tovariša Jakova Blaževića

Tovariši ljudski poslanci!

Opozoril bi rad na nekatera dejstva in pojave pri letošnjem odkupu kmetijskih proizvodov, za katere mislim, da so značilna v letu 1949 za naš razvoj in pot, po kateri gremo. Menim, da ta dejstva jasno govore, da so politično-gospodarski, upravni in drugi ukrepi naše Partije in vlade v razredni borbi na vaši edino možne in pravilne za zmago socializma na vasi.

Katera dejstva in pojavi so to? Prvič. Kominformovski kontrarevolucionarni napad na našo socialistično domovino ni omajal naših delovnih kmetov — individualcev — da ne govorim o kmetijskih obdelovalnih drugih — pri izpolnjevanju njihovih obveznosti do države in odkupa.

Ni mu uspelo navdušiti niti organizirati kapitalističnih ostankov na vasi, vaških spekulantov na močnejši odpor, čeprav so pisali, da zdrave sile »kazujejo« odbornike ljudskih odborov, ki vodijo odkup, čeravno so dajali navodila, kako je to treba delati. Drugič. Odkup kmetijskih proizvodov od osvoboditve iz leta v leto narašča, tako po količini in vrstah, kakor tudi časovno po hitrosti, s katero se vrši odkup. Po indeksi, ki jih bom pozneje navedel, vidimo značilen porast v 1949. letu.

Tretjič. Kar je najznačilnejše — hitri pojav naših socialističnih gospodarstev in podjetij (kmetijske obdelovalne zadruge, državna kmetijska posvetstva, državna pitališča itd.), ki so postala že letos močni viri kmetijskih proizvodov, močni viri planskega preskrbovanja naših delovnih ljudi, najgotovnejši spredozvalci ostankov kapitalističnih korenin na vasi in špekulacije na trgu. Četrtič. Letos smo pričeli na veliko likvidirati zaostajanje in neenakomernost v planih ter odkupnih pripravah tudi za 1950. leto, zlasti za nekatero osnovno predmete.

Ako vzamemo za odkupljene količine žit v 1947. letu indeks 100, se dviga ta indeks v 1948. letu na 116, v tem letu pa na 148. Za krušna žita se indeks 100 v 1947. letu dviga na 140 v 1948., a v 1949. na 165. Indeks odkupljenih debelih prašičev z obeh sektorjev se je dvignil v 1949. letu na 540 nasproti 100 v 1948. letu, živine in drobnice na 135 nasproti 100 v 1948. letu, a krompirja v 1948. letu na 171 in v 1949. letu na 314 proti 100 v

1947. letu. Indeks odkupljenih debelih prašičev s privatnega sektorja se je v 1949. letu dvignil na 460 proti 100 v 1948. letu, a na več kot 600 na socialističnem sektorju. Tu nisem računalkrog pol milijona odkupljenih mršavih prašičev.

Tovariši, že letos je dal socialistični sektor okrog 20% odkupljenih količin belega žita, od skupnega števila odkupljenih debelih prašičev pa je dal okrog 50%. Kako velik je ta skok pri graditvi našega socialističnega gospodarstva, je še bolj razvidno iz dejstva, da smo dobivali debele prašiče v 1947. in 1948. letu, izvezemsi manjšega števila, izključno iz privatnega sektorja.

Poglejte tudi nekaj absolutnih števil:

Letos smo dali našim delovnim ljudem po nižjih cenah okrog 3200 vagonov evinjske masti (ne maščob — olja in podobno), okrog 35.000 vagonov krompirja ter več kot 15.000 vagonov mesa; dali smo oziroma bomo dali v gospodarskem letu 1949/1950 skoraj 100.000 vagonov krušnega žita po nižjih cenah.

Včasih sprašujejo navneži, večinoma pa zlonamerni ljudje: Kje pa je mast, kje je meso itd.?

V navedenih številkah je natančen odgovor: Vse to so dobile poceni milijonske množice naših delovnih ljudi, ki grade tovarne, električne centrale, kopljeje rude, grade proge in ceste, skratka vsi, ki grade socializem. Dobili so to tisti, ki so v kapitalizmu hodili lačni poleg polnih izložb z živili, dali so to ob pravični protivrednosti tisti delovni kmetje, ki so jih v kapitalizmu oderuhi in selearji ropali in pauperizirali s škarjami neprimernih cen kmetijskih in industrijskih predmetov.

Mi vemo, kljub vsem tem uspehom, ki sem jih navedel, koliko še potrebuje naš delovni človek, kako je tisto, kar dobiva, najminimalnejše za življenje. Vemo, da je potrebno za dobro življenje izbojevati popolno zmago socialistične ekonomike.

Na koncu bi, tovariši ljudski poslanci, opozoril na potrebo odločne borbe proti nepravilnostim, ki se tu in tam dogajajo, pri obveznem odkupu in ki jih je treba učinkovito popravljati. So primeri, ki prehajajo v sovražno početje, v zločin, ki ga je treba budno odkrivati in preganjati.

VSI DELOVNI LJUDJE CRNE GORE AKTIVNO SO DELUJEJO V IZPOLNJEVANJU NALOG PETLETNEGA PLANA

Govor tovariša Blaže Jovanovića

Potem je govoril predsednik vlade Crne gore tov. Blaže Jovanović, ki je v svojem govoru med drugim rekel:

»V osnutku splošnega državnega proračuna za leto 1950 je proračun za našo republiko določen v naslednjih vsotah: dohodek 1.346.700.000 din, izdatki pa 2.462.800.000 din. Presežek izdatkov nad dohodki v znesku 1.116 milijonov 100.000 din ali 43,3% se bo krije z dotacijo iz zveznega proračuna. V tem osnutku proračuna se dohodek za našo republiko v primeri s proračunom za leto 1949 povečajo za 9,80%, izdatki pa za 32,46%. Iz tega je razvidna neskladnost med povečanjem dohodkov in izdatkov, kar dokazuje, da je naša republika gospodarsko zelo zaostala, da izdatkov še ne more v celoti kriti z lastnimi dohodki in zato ji je še vedno potrebna pomoč zvezne vlade. To pa naj ne bo merilo za gospodarsko dviganje naše republike, kajti naš gospodarski razvoj v teh treh letih petletnega plana je nenehno in čedalje bolj naraščal. Z izpolnitvijo v petletnem planu zastavljenih nalog, pa bo naša republika ne le krila lastne izdatke, marveč bo tudi aktivna, to se pravi, da bo dosegla več kakor zahtevajo njeni lastni izdatki. To dokazuje, da gospodarske možnosti v Crni gori niso bile izkoriščene in da se prej niče in zavzemal za to, da bi te možnosti izkoristili; to se je zgodilo šele v novi Jugoslaviji.

Potem je tov. Blaže Jovanović govoril o gospodarskem razvoju Crne gore in perspektivah njene nadaljnje graditve ter nadaljeval:

»Če pogledamo naraščanje narodnega dohodka v minulih letih izpolnjevanja petletnega plana, bomo videli čedalje večji gospodarski razvoj Crne gore. Če označimo narodni dohodek leta 1947 s 100, tedaj bomo videli, da se je leta 1948 povečal na 123, leta 1949 pa na 165.

Vzporedno z razvojem gospodarske moči naše republike in splošne zaposlenosti, narašča kupna moč prebivalstva, kar je razvidno iz tega, da se je kupna moč letos v primeri z letom 1947 povečala za 58%.

Dohodki naše republike nenehno naraščajo. Če označimo leto 1947 s 100, so znašali lastni dohodki 1948. leta 162, 1949. leta pa 216 (upoštevani so doseženi dohodki).

Iz tega, kar sem navedel sumarično, je razvidno, da se Ljudska republika Crna gora gospodarsko dokaj hitro dviga in da se vztrajno osvobaja iz svoje zaostalosti in dosega gospodarske zapaženosti. To dobro vidijo vsi delovni ljudje Crne gore, ki aktivno sodelujejo v izpolnjevanju nalog petletnega plana in ki se zavedajo, da delajo zase, in da s tem grade sebi in mlademu naraščanju lepše življenje. Naši delovni ljudje se zavedajo, da lahko človeka dostojno življenje ustvarimo samo z vztrajnim delom za socialistično preobrazbo naše dežele pod vodstvom naše Partije s tovarišem Titom na čelu. Zato je tudi ljubezen naših delovnih ljudi do Partije in tovariša Tita tako velika in njihova povezanost z njo tako tesna in nerazdružljiva. Ni težav, ki jih naši delovni ljudje pod vodstvom svoje Partije ne bi premagali, saj so pod istim vodstvom tudi doslej premagovali vse ovire na poti k zmagi nad raznimi sovražniki, tako med osvobodilno vojno, kakor tudi v dosedanjih socialističnih graditvi. Naše delovne množice dobro vidijo svojo pot, po kateri jih vodi naša Partija, in prepričane so, da je ta pot popolnoma pravilna in častna.

Tovariši in tovarišice ljudski poslanci!

V diskusiji sem se le malo dotaknil pomanjkljivosti, napak in slabosti v delu, toda o tem bomo podrobno govorili, ko bomo obravnavali republiški proračun. Ob koncu izjavljam, da se strinjam s predlogi v splošnem državnem proračunu in da bom glasoval za splošni državni proračun.

Novoletna jelka v Ljubljani

Ljubljana se že dalj časa z veliko vnemo pripravila na Novoletno jelko — največji praznik naših otrok. Po vseh terenih bodo pridelitve za predškolske deca, kamor bodo vabljeni vsi najmanjši brez izjeme. Čim več pozornosti posveča teren svojih deca, tem lepša bo pridelitev. Sindikalne podružnice pa bodo oskrbejele pionirskim odredom, nad katerimi imajo patronate, Novoletno jelko na njihovih šolah. Pridelitve za najmanjše in za pionirje bodo 31. decembra popoldne.

Centralna prireditve za vso deca bo v soboto ob 6. uri zvečer v Tivoliju. Prišla se bo s prihodom dedka Mraza, ki bo v spremstvu palčkov, Janka in Metke, godnega moža, medvedov itd. prišel iz Tivolskega gradu.

V Tivoliju bodo v malih hiščah delali palčki — krojači, čevljarji, kovači, na otroškem igrišču bo postavljen tobogan, kjer bo veliko sonce otroke med vožnjo »požiraloc«, na ribniku bo kraljeval povodni mož s svojimi vilami...

Med drevesim bodo taborili partizani in pridedali »miting«, kot so jih nešteto med osvobodilno vojno.

Osednja pridelitev pa bo nastop pionirskih folklornih skupin, ples godnega moža in volk.

Pri vseh teh zanimivih prireditvah pa otroci v svojem navdušenju ne smejo pozabiti, da hodijo po Tivoliju, kjer so zadnja leta zasadili precej zelo občutljive okrasne grmičja. Dobro bi bilo, da bi etarši, ki bodo spremljali deca, mislili na to.

Tri kuomintanske armade so se priključile narodnoosvobodilni armadi na centralnem bojišču

Peking, 29. dec. Agencija Nova Kitajska poroča, da so se 24. decembra uprle še 3 kuomintanske armade skupno s svojimi poveljniki Kuomintangu v oblasti Pengsien, 40 km severozapadno od Čengtua na centralni fronti. To so 15., 110. in 110. kuomintanska armada pod poveljstvom Lo Kvang Vena, poveljnika 15. armadne kuomintanske skupine, Čen Ke Paja, poveljnika 20. armadne skupine. Te armade nimajo nobenega stika več s Kuomintangom ter so zaposlile generala Liu Po Čenga in Teng Hsiao Kinga, poveljnika ljudske osvobodilne

vojske v jugozapadni Kitajski za vsa potrebna navodila. Sedaj se te uporniške armade zbirajo v pokrajinah, ki jih je določila narodnoosvobodilna vojska. Medtem je ljudska vojska osvobodila mesta Tehuang, ki leži 70 km severovzhodno od Čengtua. Z ukazom ljudskega revolucionarnega vojaškega sveta je bilo v zapadni pokrajini Sinkiang ustanovljeno poveljstvo narodnoosvobodilne vojske. Za poveljnika te vojaške oblasti je imenovan Peeng Teh Huaj.

Mala skupščina Organizacije ZN se bo sestala 16. januarja v New Yorku

Na dnevnem redu je tudi vprašanje Koreje in Eritreje
New York, 29. dec. (Tanjug). Sekretariat OZN je objavil, da bo 16. januarja zasedanje male skupščine. Med najvažnejšimi vprašanji dnevnega reda male skupščine so vprašanje Koreje, vprašanje nekdanje italijanske kolonije Eritreje, meje bivših italijanskih kolonij in tožba, ki jo je predložila kuomintanska vlada. Na zasedanju bodo tudi izvoljeni predsednik, podpredsednik in poročevalec

male skupščine, bkrati pa bodo določili program dela male skupščine. Kakor je znano, je 21. decembra Generalna skupščina sprejela resolucijo s 45 proti 5 glasovom (4 delegati so se vzdržali glasovanja) o nadaljevanju dela male skupščine. Proti tej resoluciji so glasovale Sovjetska zveza, Ukrajina, Belorusija, Poljska in Češkoslovaška, glasovanja pa so se vzdržale Jugoslavija, Columbia, Izrael in Pakistan.

Borba proti nepismenosti v coni B

Koper, 29. dec. (Tanjug). Za odstranitev nepismenosti ustanovljajo v jugoslovanski coni STO-ja večerne tečaje v krajih, kjer so še nepismeni. Za uspešno delo večernih tečajev, ki so jih od leta 1946, do danes organizirali nad 30, prispevajo ne samo ljudske oblasti, ki so dale tečajem na razpolago vsa potrebna učila, temveč tudi ljudska mladina s svojo agitacijo med nepismenim prebivalstvom, 28 učiteljev se je že prijavilo za prostovoljno delo v teh tečajih.

o izključitvi pravi Carlo Cergoly, da so to samo nasilni ukrepi vodstva stranke, ki obračunava z nasprotniki politike, ki podpira informbirojevske smotre Komunistične partije Italije.

V jugoslovanski coni STO-ja uvajajo brigadni sistem dela

Koper, 29. dec. (Tanjug). Da bi povečala delovni učinek, je uvedla tovarna za konzerviranje rib »Arrigoni« v Izoli brigadni sistem dela v vseh oddelkih podjetja. Danes je zaposlenih v tovarni »Arrigoni« 50 brigad, kar je omogočilo, da se je storilnost povečala za 30%. Novo uveden brigadni delovni sistem je pokazal najboljši uspehi v oddelku za predelavo rib, kjer se je proizvodnja povečala za 90%.

Prpriave za ustanovitev kmečke zveze v coni A

Trst 29. dec. Na iniciativo OF je bil te dni v Trstu sestanek Iniciativnega odbora za osnovanje kmečke zveze cone A. Kmetje te cone so namreč brez vsake sindikalne zaščite. Temu je kriva Vidaličeva frakcijska sindikalna organizacija in pa informbirojevska propaganda. Na sestanku iniciativnega odbora so posamezni referenti orisali težak položaj kmetov v coni A in poudarili potrebo, da se čimprej skliče ustanovitvena konferenca kmečke zveze. Izbran je pripravilni odbor, ki ima nalogo, da pripravi statut nove kmečke zveze in najkasneje v roku enega meseca skliče ustanovitveno konferenco.

iz Nennijeve stranke izključujejo nasprotnike informbirojevske politike

Trst 29. dec. (Tanjug). Vodstvo Federacije Nennijeve socialistične stranke v Trstu je izključilo iz stranke direktorja naprednega tržaškega dnevnika »Corriere di Trieste« Carla Cergolyja in urednika tega lista Marijana Dežmana. Kot razlog za izključitev Cergolyja in Dežmana so navedli, da simpatizirata z jugoslovansko politiko, kar je prišlo do izraza v časopisih. V svojem odgovoru na odločbo

Katastrofalne poplave v Izraelu

Tel Aviv, 29. dec. AFP poroča, da grozijo v Izraelu zaradi dolgotrajnega in hudega deževja katastrofalne poplave. V zadnjih 4 dneh je padec dežja dosegel 80% letnega povprečnika. Šotorji v taboriščih priseljencev so pod vodo ali pa so jih odnesli hudourniki. Oblasti so morale nujno zaprositi prebivalstvo, da sprejme v svoja stanovanja 7000 otrok iz teh taborišč. Ulice in hiše v Tel Avivu so poplavljene. Na Sredozemskem morju so takšni viharji, da ne more nobena ladja pristati v jabskem pristanišču.

Nemci se bodo lahko vrnili v Sudete

Frankfurt 29. dec. »Sudetendeutsche Illustrierte«, ki izhaja v Wiesbadenu, poroča, da proučuje češkoslovaške oblasti načrt, po katerem bi se Sudetski Nemci zopet lahko vrnili v CSR, in sicer v Sudete.

PTT v Sloveniji je izpolnila letni plan

Tudi pri tej važni ustanovi je bil dne 21. dec. izpolnjen letni plan s 100,1% in sicer:
Pisemski, paketni in denarni promet s 101%, telegrafski promet s 102,1%, telefonski krajevni promet z 92,5%, telefonski medkrajevni promet s 131,1%.

Kot prva je izpolnila svoj letni plan medkrajevna telefonska centrala v Ljubljani 31. oktobra s 101%. V tej centrali dela tov. Jančar Vera že za mesec junij, tov Dora Dekleva pa za april 1950. Njima sledijo tudi druge tovaršice in kolektivni posamezniki post.
V celotni ni bil dosežen letni plan paketa prometa, ki pa bo izpolnjen do konca leta. Ne bo pa dosežen v celoti plan denarnega prometa vsled prehoda na brezgotovinsko poslovanje tekom leta 1949. Prav tako zaostaja tudi plan krajevnega telefonskega prometa, ker nam informbirojevske države niso dobavile novih kapacitet za povečanje avtomatskih central, kar pa bo v letu 1950 kljub vsem oviram le doseženo.

Poštarji se prav tako dobro zavedajo, da jih v letu 1950 čakajo še težje in odgovornejša naloga, za kar se že sedaj dobro pripravljajo, da bodo izpolnili svoj plan ne samo po kvantiteti, pač tudi v predvsem tudi v kvaliteti svojega dela, za kar so nam garant naše partijske in sindikalne organizacije.

»GRADIS« HIDROCENTRALE MOSTE IZPOLNIL PLAN

Dne 29. decembra dopoldne je delovni kolektiv »Gradis«, ki gradi hidrocentrale Moste pri Zirovnici, izpolnil svoj letni plan po norma urah, količinsko in finančno.

PIVOVARNA »UNION« IZPOLNILA PLAN

Delovni kolektiv pivovarne »Union« Ljubljana je izvršil svoj količinski plan proizvodov slada, piva, kvasa, surovega špirta in špirta rafinade ter pivskih tropin do 28. t. m. 100,3%.

To delovno zmago si je izvojeval kljub masekaterim težavam in zaprekam.

FIZKULTURA

Crvena zvezda : »Floriano« 2:1 (0:0)

La Waletta (Malta), 29. dec. Nogometno moštvo »Crvene zvezde« iz Beograda je premagalo danes v La Waletti (Malta) pred več kot 25.000 gledalci malteškega prvaka »Floriano« z 2:1 (0:0). Za Jugoslavijo sta zabila gola Mitič in Tomašević, nasprotnik pa je dosegel edini gol s kazenskim strelom. Boljši del moštva »Crvene zvezde« je bila obramba, ki je obvladala številne nevarne položaje. Napad tudi tokrat ni izpolnil svoje naloge, ker ni bil učinkovit in ni izrabil nekaj ugodnih priložnosti. Da bi povečal rezultat v svojo korist.

Vzpenjača na Vitranc bo v nedeljo odprta za vse smučarje

Včeraj naši smuški skalalci, zbrani v Planici, niso skalali, pač pa je bila preizkušena smučarska skalalnica v Kranjski gori, ki so jo te dni izpolnili. Uspelo preizkušnjo so naši alpski vozači, ki se pripravljajo na velika mednarodna tekmovalja, z veseljem pozdravili, saj jim bo omogočila intenzivnejši trening brez naporene hoje navkreber. Vzpenjača bo v nedeljo, 1. januarja, na razpolago vsem smučarjem brezplačno.

Kolesarska zveza Hrvatske je objavila službeno lestvico 10 najboljših kolesarjev. Senjorji: Strain, Poredski, Sironi, Tišma, Oreški, Gobo, Branko, Bat, Solman, Čelenski, Boršč. Na rang listi juniorjev so: Meteljško, Stipčević, Stanko, Ročič itd.

OBVESTILA

ODREDBA
o obratovanju prodajaln 30, in 31. decembra 1949 v Ljubljani
Vse prodajalne v Ljubljani, razen mlekar, pekarn, trafik in prodajaln sadja in zelenjave, morajo v dneih 30. in 31. decembra 1949 obratovati nepretrgano od 8. do 19. ure.
S tom se dopolnjuje slika odredba objavljena dne 27. t. m. — Poveljstvo za trgovino in preskrbo IO MLO Ljubljana.

PODIJTEM, USTANOVAM IN PRIVATNIKOM

Poverjenišvo za delo MLO — gl. mesta Ljubljana nanašajo, da bo s 1. januarjem 1950 posle Uprave za delovno silo, ki ima sedež v »Delavskem domu« in komisiji za pomožniške izpite preneslo na vse MLO-je. Poverjenišva za delo. Od 1. januarja 1950 dalje se z vlaganem prošnji za pomožniške izpite, s prijavi za izdajo delovnih knjižic in iskanjem potrdil, da knjižice še nimate, obračate izključno vsak na svoj RLO.

DNEVNE VESTI

Planinsko društvo Jesenice sporoča, da je Titarjev dom na Vrhu stalno zaseden po smučarskih tedajih. Erjavčeva kočna na Vrhu bo po do sedaj prejetih prijavih prenapolnjena ter se za prenočitve za silvestrovanje ne jamči.

OBVESTILO

Uprava Električne cestne železnice v Ljubljani sporoča, da bo blagajna na Tyrševi cesti v soboto dne 31. decembra zaradi inventure za javnost zaprta.

KONCERTI

Sporod simfonlonega koncerta, pri katerem bo sodeloval danes ob 20. v veliki mušonski dvorani solist-umetnik Enrico Mainardi je naslednji: Weber: Eurianta, predigra, Bach: Suite v C-duru za violončelo solo, Dvořak: Koncert za violončelo in orkester, Dirigent: Bogo Leskovic. Na razpolago je še nekaj sodežev, stojišče pa dovolj. Predprodaja v Knjižarni muzikalji.
Koncert violinista Ivana PINKAVE. V četrtek 5. januarja bo koncertiral v Ljubljani odlični zagrebški violinist Ivan Pinkava. Umetnika bo spremljal pianist Marjan Lipovšek. Spored in podrobnosti javimo.

GLEDALISCE

LJUDSKO GLEDALISCE CELJE
Petek, 30. in sobota 31. decembra ter 1. in 2. januarja mladinska igra: Ribičič: »Tina« in Binčar. Zaključena predstava za pionirske odrede v okviru novejstne telke.

KUPIMO:

4 klarinete B normalne uglasitve ca. 20 zaklopki ali (Böhm sistem).
2 trombi B.
2 bas F.
2 pikvi (Tympani).
SKUD »Lojze Hochkraut«, delavska godba, Trbovlje.

VREMENSKO POROČILO HIDROMETEOROLOŠKE SLUŽBE

Stanje dne 29. decembra: Srednja in južna Evropa je še nadalje pod vplivom dotoka tropeškega zraka, ki gradi močan most visokega zračnega pritiska od severne Afrike do južne Skandinavije, v katerem so nastale dve izraziti jezera: eno se razteza nad vzhodnimi Alpami, a drugo nad severozapadno Bolgarijo. Ves ta svet ima pretežno sončno vreme z visokimi temperaturami. Vsa zapadna, severna in vzhodna Evropa pa je pod vplivom frontalnih motenj, katere povzročajo v teh predelih oblačno in deževno vreme s snežom v centralni SZSR.
V Sloveniji danes vlada sončno, brezoblačno vreme z meglo v Celjski in Ljubljanski kotlini. Megla v Ljubljanski kotlini se danes ni razbila in ima debjino 250 m. Najnižja temperatura v Sloveniji je danes bila v Celju — 5 stopinj C.
Snežne razmere v Sloveniji danes zjutraj ob 7. uri: Planica 20 cm sren, temperatura — 6 stopinj C, sankaljšice in skalalnice uporabni. Dom pod Priročnikom 15 cm sren, temp. — 7 stopinj C, sankaljšice uporabno. Pokljuka 35 cm sren, temperatura — 7 stopinj C, sankaljšice uporabno. Jezersko 2 cm sren, temperatura — 6 stopinj C. Šmartno pri Slovenjgradcu 5 cm sren, temperatura — 5 stopinj C.
Vremenska napoved za petek 30. decembra: Po jutranji megli v dolinah in kotlinah sončno z delno oblačnostjo. Temperatura od — 6 stopinj C do 10 stopinj C.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Dušan Bole — Naslov uredništva: Kopitarjeva 6 — Uprava Kopitarjeva 2 — Telefon uredništva in uprave: 52-61 do 52-65. Telefon naročniškega oddelka 30-30 — Telefon oglasnega oddelka 36-85 — Štev. ček. računa 601-90601-0

PRESKRBA

DELITEV POTROŠNIŠKIH NAKAZNIC
Narodna banka FLRJ podr. 601 Ljubljana mesto bo delila živilske nakaznice za december (reklamacije in zamudniki) samo še danes, dne 30. t. m. Industrijske nakaznice za XII. tromesečje (reklamacije in zamudniki) dne 31. t. m. in sicer naslednjim reg. št.: RLO I: podjetja: 6, 20, 45, 60, 76, 91, 134, 139, 195, 203, 207, 245, 246, 258, 261, 276, — ulični poverj. rez. št.: 5 23 št. 32, 37, 44, 61, 64, 81).
RLO II: podjetja reg. št. 48, 96, 99, 142, 145, ulični: reg. št. 37, 41, 44, 70, 81, 109, 117.
RLO III: podjetja reg. št. 42, 77, 18 ulični: 6 in 31. RLO IV: podjetja: 15, 57, 61, 68, 77, 81, 123, 178, 206, ulični: 6, 41, 49, 51, 55, 62, 102. OLO Ljubljana okolica: podjetje reg. št. 85 in KLO Janča.
Vsa podjetja, urade in ustanove, ulične poverjenike in KLO-je opozarjamo, da morajo: a) predložiti Narodni banki spiske potrošniških nakaznic jastoročno podpisane od potrošnikov. b) vrniti vse potrošniškim neizročene nakaznice v smislu sč. danih navedil, c) izročiti vse neizročene odrezke potrošniških nakaznic in sicer po naslednjem redu: zvezna in republiška podjetja dne 5. januarja, lokalna podjetja dne 6. januarja, ulični poverjeniki RLO-jev, podjetja in KLO Okrajnega LO Ljubljana-okolica dne 7. januarja, vsakokrat od pol 8 do pol 12 ure. — Narodna banka FLRJ, podružnica 601 Ljubljana-mesto.

ODDAJA NAROČILNIC ZA MLEKO ZA I. TROMESEČJE 1950

Poverjenišvo za trgovino in preskrbo MLO Ljubljana poziva potrošnike, ki so prejeli nakaznico za mleko, da morajo oddati svojo naročilnico za sveže mleko najkasneje do vključno 1. januarja 1950. in sicer v mlekarno, v kateri žele da se prejavi mleko. Opozarjamo potrošnike, da se prijavijo v svoji najbližji mlekarni in sicer v takem številu, da ne bo nepotrebnega čakanja.
Ostala navodila za mlekarne ostanejo še nadalje v veljavi.
Številni spisek z nalepljenimi naročilnicami morajo mlekarne dostaviti svoji upravi, pristojnemu RLO-ju najkasneje do 2. januarja 1950.

DELITEV KASE

Poverjenišvo za trgovino in preskrbo MLO Ljubljana obvešča potrošnike, da si lahko nabavijo na odrezek št. 3 repub. dopolnilne deske živilskih nakaznic D-2 za mesec december po 400 gramov kase. Kašo dele navedene poslovalnice racionalnih živil:
Poslovalnice »Itrana«: Opekarska 31, Rožna dolina C-V-2, C. XVII-34, Tržaška c. 91, Gajeva 5, Gosposvetska 6, Rimska 24, Tyrševa 31.
Poslovalnice »Živilca«: Povšetova 71, Bernčkova 22, Prisrčna 7.
Poslovalnice »Prekrbe«: Galjevica 9a, Franciškanska 10, Vodnikov trg 2.
Poslovalnice »Koloniale«: Bežičeva 13, Celovška 83, Hotimirova 13, Tyrševa 88, Vodvodna 67.
Poslovalnice potrošniške zadrage: Cerkveno 21, Gerbičeva 3, Vrhovec 16, Tržaška 46, Tržaška 79, Zaloška 22, Šmartinska 107 in 10, Bezenškova 22, Vodnikov trg 5, Resljeva 3, Koncertni trg 2, Sv. Jakobova trg 7, Karlovška 19, Celovška 44, Cernetova 28, Stojice 175, St. Vid, Tyrševa 47a, Polje 1, Sneberje Zalag.

POTROŠNIKE KURIVA

opozarjamo, da trgovsko podjetje »Kurivo« v svojih poslovalnicah na Vilharjevi cesti zaradi letne inventure dne 2. januarja 1950 za stranke ne bo poslovalo in izdajalo blaga.

Naročnikom,

ki naročnine za leto 1949, še niso v celoti poravnali, bomo do 31. decembra poslali polnoizplačilo z navedbo, za koliko časa dolgujete naročnino. Naprosamo jih, da zaostanek takoj poravnajo.
Uprava »Ljudske pravice«

OSMRTNICE

Uprava elektrarne Velenje sporoča žalostno vest, da je po nesrečnem naključju umrl nepoznal tovariš FRANC KRALJ, trikratni udarnik in novator. Vestnega in požrtvovalnega tovariša Franca bomo ohranili v trajnem spominu. — Velenje, 29. decembra 1949.
Sindikatu kovinarjev Elektrarne Velenje sporočajo, da se je smrtno ponesrečil pri izvrševanju svoje službe dobi tovariš FRANC KRALJ, ki je bil član in novator udarnika in novator Zvezstva in požrtvovalnega tovariša bomo pokopali 30. t. m. ob 15. uri. — Velenje, 29. decembra 1949.
Umrla nam je naša draga mama JOZEFA MIHELIC roj. NOVINC. Pogreb bo iz Nikolajeve mrliške veže dne 31. decembra 1949 ob 15. uri na pokopališče. — Otroci: Stane, France, Edi, Mici, Jože, Pavla, Ivan, Ka, Milan in ostalo sorodstvo. — Ljubljana, Ribnica, Bovec, 29. decembra 1949.

GUSTAV GUZEJ OB IZVIRU SAVCE

(Nadaljevanje in konec)

Po tem kratkem razgovoru je tudi tu spet zaklokotal kompresor. Sočanom je odgovorjalo enakomerno ropljanje na oni strani. Na obeh straneh se je nadaljeval boj za decimetre in centimetre.
»Mislili, da bomo prišli točno skupaj?« se je obrnil brigadir z vprašanjem na svojega tovariša, s katerim sta odvažala iz rova odstreljeni material.
»Do zdaj so pri vseh prebitih prišli natanko skupaj. Nič se niso uračunali,« je odgovorjal drugi. »Geometer nastavi svoj aparat, pogleda skozin in že vo, ali prav napredujemo ali ne.« Poln voziček odstreljenega kamena sta sesula v globino. Kamenje se je strkalo globoko po sveže nasutem kamnitem plazu.
»Pravijo, da mora biti hidrocentrala še letos gotova,« sta se vračajoč pogovarjala. »Kaj misliš, France, ali bo šlo do konca leta?« sta se obrnila do minerja, ki se je prav takrat nekoliko oddahnil in si zvijal cigareto.
»Bomo,« je ta krepko odvrnil. »Samo, če bosta vidva bolj pridno vozila,« ju je karajoče pogledal in premeril kup odstreljenega kamena, ki je čakal na odvoz. Na te besede sta se oba s še večjo vnemo lotila dela, da je kup kar vidno gineval.
»Prvi smo in moramo ostati,« je po kratkem molku pribil France, hoteč omiliti svoje prejšnje besede. »Če ne bomo poprijeli, nas bodo oni nesli.« Z roko je pokazal v smer, kjer se je pribijala druga tretjina. »Tone in Rok se bosta pretregala, tako se ženeta. Nekateri dneve nas že dohajajo,« je v presledkih razporejal svoje misli. Na njegovem obrazu, belem od skalnatnega prahu, so se še bolj zaostriale zanj tako izrazite poteze.
»Zvoki iz one strani so postajali bolj določni. Vendar je bilo težko reči, ali so vmes še metri ali le decimetri. Za

Francetovo skupino je že prišla izmena, a France in njegovi niso hoteli nehati.
»Prebita ne pustimo vam,« so se branili, ko so spočite roke hotele zagrabiti za orodje. Obe skupini sta se zajedli v skalovje. Razdelili so si delo. Dvojno število minerejev je hitelo vrtati luknje, eden je pripravil mine, štirje pa so odvažali odstreljeni material. Vsake pol ure je odjeknila v rovu eksplozija. Ko se je megleni dim polegal, so po količini odstreljenega kamena skušali izračunati, koliko poti so si priborili do skupine na drugi strani.
»Dva kubika! Ta skala je trda kot bi bila iz samega železa,« je minier Ernest nestrpno ugotavljal po odstrelu. Z one strani so jim brigadirji s trkanjem čisto klicali. Po tem so sodili, da vlada tudi tam nestrpna napetost.
»Kaj te skale ne bo konec?« je mimo-grede glasno pomislil France. Po goljufivem zvoku je skušal izračunati debelino sloja, ki se mu je zdel še prav tako debel kot pred odstrelom. »Ni vrag, da je ne bi zmanjkalo! Kaj pa če ne pride-mo prav skupaj?« se je zbudil dvom v njem. »Saj ni mogoče! Geometer se prav gotovo ni uračunal,« je skušal prepričati sebe in druge, ter jezno potiskal uste kompresorja proti steni, da so mu podgetalavali napeti mišični vozi na rokah. Nenadoma je obstal. Po zvoku je čutil, da je konica kompresorja udarila ob nekaj trdega. »Kar mirirajmo, pa bomo videli.« S trkanjem so opozorili tovariše na drugi strani. Spretno so pripravili mine, jih prižigali in se umaknili. Eksplozija. Nato minute neskončno dolgega čakanja Dim se še ni polegal. Planili so v rovu. Med gosto meglo prahu so jim prihajali nasproti sloji svežega zraka.

»Kaj smo že skupaj?« je zavrtalo vsem v možganih.
Ko so bili tik ob minirani steni, so na sredini videli za pest veliko luknjo in skozni praznino na oni strani v megli nekaj postav, ki so hitele proti njim. Kar same so segle roke po kompresorjih. Nekaj minut srditega udarjanja klavir. Luknjo so povečali za toliko, da so se lahko splazili skozni. Trde mišičaste roke brigadirjev so si segle nasproti, se stisnile močno in iskreno, kot se pozdravljajo tovariši po težki, zmagoviti borbi.
»Srečno!« so se pozdravljali.
»Zdaj pa proslavite!« je kričnil France in obe brigadi sta pustili kompresorje, vozičke in z motno svetlobo prepre-den rovt ter se vriskajoč napotili v dolino.
V dovodnem rovu so se minerska dela bližala koncu. Brigadi Sočanov in Ličanov sta se borili za zadnje metre v rovih 1B in 2A. Drugi so šli pomagat betonerm. Savci je treba izgledati pot. Tam, kjer je skala mehkejša in porozna, jo je treba z injektorji utrditi, steno pa ometati in ji dati lepo, okroglo obliko.
Hidrocentralo morajo zgraditi do konca leta, Ta obljuba je dolžnost, ki se vsi dobro zavedajo. Zato hito. V skalovju ojekleneli ljudje so samozavestni. In zmagali bodo.
Rok, Tone in Blaž so stopili iz barake. Okoli oglov je že nekaj dni mrzlo pihal. Sneg je padel bolj zgodaj kot po navadi. Z naglo hojo so se skušali ogreti.
»Ali vas zebe?« jih je v pozdrav vprašal Filip, ki jim je prišel nasproti sem od delavnice.
»Zebe? Saj nimamo časa misliti na mraz,« je za vse tri odvrnil Tone. »Na-

zaj gremo. Do konca leta mora biti gotovo, dela pa je še čez glavo.«
»Vsi smo se zagnali zadnje tedne. Pa kako tudi ne bi. Naša obljuba mora biti pravočasno izpolnjena. Še kak mesec, potem se bomo pa malo oddahnili.«
»Oddahnili? Jaz si ne želim oddiha, želim si dela,« je upadel v besedo Rok.
»Oddih sem menl dovolj tedaj, ko sem bil nekaj let brezposelen in sem moral prosjati za pravico do življenja.«
»Nad Voglom so se trgale megle. Zimsko sonce je posijalo skozni spranjo oblakov na belo pogrnjeno ravnino in sveže pobeljene vrhove, da jim je kar vid jemale. Sem od strmo padajočega tlačnega rova je bilo slišati rezko udarjanje po železu. Monterji so spajali cevi, da bo Savica pred vstopom v turbine podestatorila svojo moč.
Pogled na bleščečo pokrajino jim je za nekaj časa vzel besedo.
»Tudi ta svet ima svojo lepoto,« je prekinil molk Filip. »Společka sem mislil, da ne bom vzdržal tu. Zdaj pa mi je skoraj težko ob misli, da do naše delo kmalu na koncu. Ne samo zaradi pokrajine. Ob vseh neštevitih težavah mi je postala draga vsaka naprava, pregrada, rovi, strojnica. Nekaj mojega ima. Pa tudi vse težave so nas povezale.«
»Nekaj novega je v nast?« je dodal Rok. »Nekaj, spominjam se, ko sem delal pri gradnji soških elektrarn, mi je bilo vseeno, kdaj bomo gotovi. Ki je bilo delo končano sem odšel in ni me več brigalo, kaj se dogaja na stavbišču in kako je z gradnjo. Tu pa me stotero vezi priklepa na vse, kar je napravila naša brigada, pa tudi kar so napravili drugi.«
»Da, spremenili smo se, spremenilo pa se je tudi življenje,« je zamišljeno govoril Filip. »Včasih, ko zrem od spodaj proti rovu mi mislim: glej, tu smo prenaslali material navkreber, na onem oknu

smo prebili toliko in toliko metrov rova, v pregrado zabetonirali toliko in toliko kubikov. Rezultat tega dela je moj, je naš. Z vsem smo utrdili temelje našega novega življenja.«
Umolknilo so in pili lepoto zgodnje-zimskega dneva. Pogledi so se jim ustavili na poslopju strojnice, okoli katere je vladalo živahno vrvenje. Ze nekaj dni so se monterji trudili z urejevanjem srca bodoče hidrocentrale, turbini in generatorjev.
»Ni čudno! Tisočletja je padala Savica v globino in se šumeč pretakala proti jezeru. Razen vode ni dajala ljudem ničesar. Pa je prišel pogumen človek in dejal: izkoristimo njeno silo in določil novo pot. V strojih in napravah se bo njena sila spremenila v elektriko. In ko boš sedel kje v sobi in se zavrli v električno žarnico, ki jo bo napajala elektrika te hidrocentrale, boš pomislil: »Naša Savica!« In ko boš šel mimo tovarne, ki ji bo dajala pogonsko silo ta hidrocentrale, boš čutil, da si s svojim delom povezan z vsemi ljudmi v tovarni. Mi pa bomo dajali še nove Savice. In vsak objekt nas bo še bolj povezal med seboj. Ob vsakom bomo čutili, da smo člani velikega delovnega kolektiva — socialistične domovine.«
»Gradimo Savico, gradimo pa tudi sebe,« je pripomnil Blaž.
»To je resnica, ki nam je ne more nihče oporekati. Luč spoznanja in sile ustvarjalnosti našega človeka rastejo ob vsaki novi delovni zmagi,« je bolj sebi kot njim dejal Filip, ko so se razhajali.
Tone, Blaž in Rok so se polagoma vzpenjali navkreber proti rovu. Filip je nekaj časa gledal za njimi, potem pa se je počasi napotil proti barakam.
Z vseh koncev doline se je oglašala močnoga pesem ustvarjalnosti novega človeka.